

ÉRTESÍTŐ

A BAÁR-MADAS REFORMÁTUS
FELSŐBB LEÁNYISKOLÁRÓL
ÉS NEVELŐ-INTÉZETRŐL

HATODIK ÉVFOLYAM

1912—13. ISKOLAI ÉV

SZERKESZTETTE

DR. MAJORNÉ KENESSEY ANNA

IGAZGATÓ

BUDAPEST, 1913

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVNYOMDÁJA

ÉRTESÍTŐ

A BAÁR-MADAS REFORMÁTUS
FELSŐBB LEÁNYISKOLÁRÓL
ÉS NEVELŐ-INTÉZETRŐL

HATODIK ÉVFOLYAM

1912—13. ISKOLAI ÉV

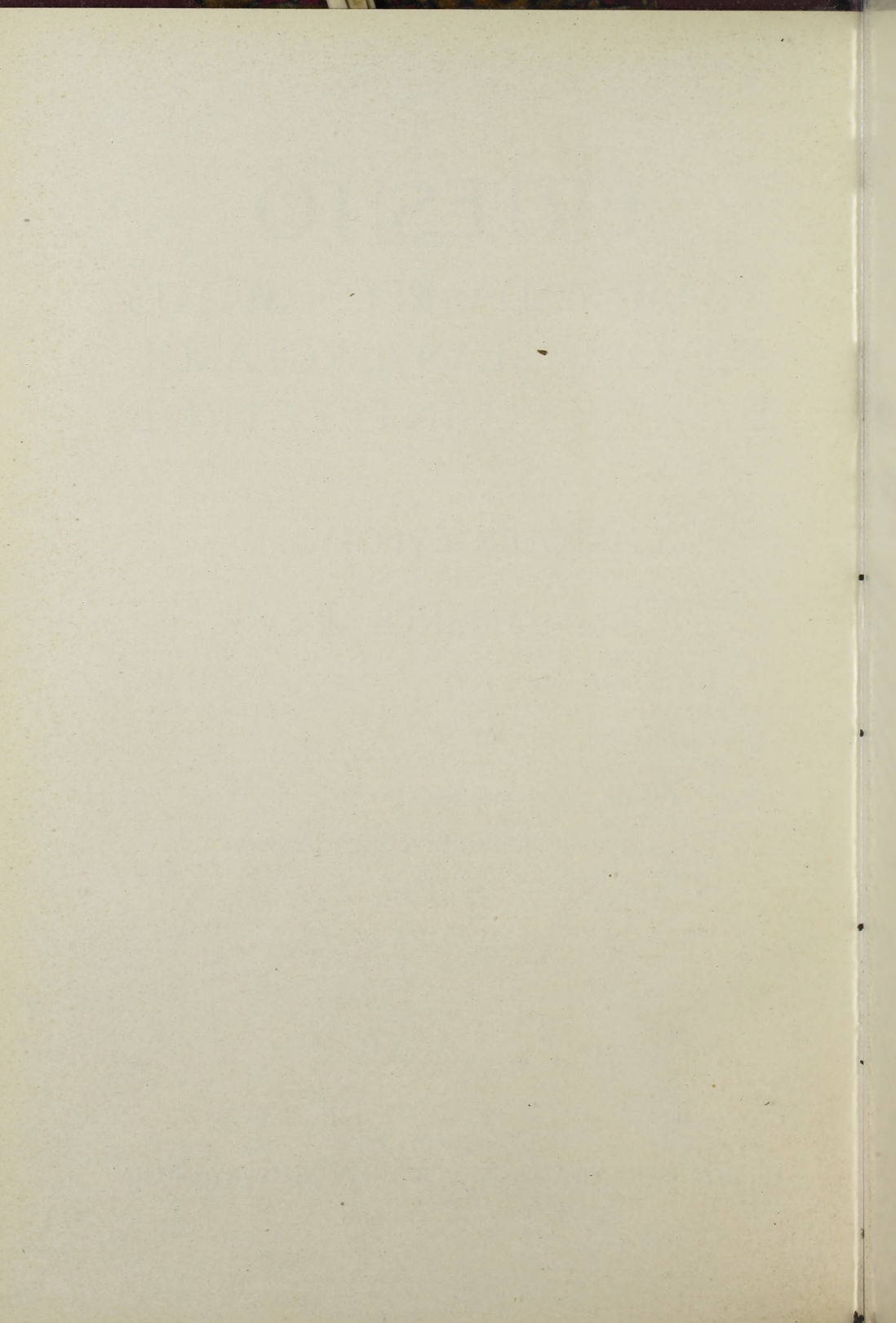
SZERKESZTETTE

DR MAJORNÉ KENESSEY ANNA

IGAZGATÓ

BUDAPEST, 1913

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVNYOMDÁJA

ÖNISMERET. TÜRELEM.

„Wer sein selbst Meister ist und sich beherrschen kann,
Dem ist die weite Welt und Alles unterthan.“

P. Fleming.

Egy újabbkori gondolkodó (Schopenhauer) az élet javait három csoportba sorolja. Az elsőbe azokat, amelyek a személyiség fogalmához tartoznak, a másodikba, amelyek a tulajdont, a vagyont alkotják és végre a harmadikba azokat, amik a külső hírnévre vonatkoznak, rövidre fogva a következő kérdések szerint: Mi valaki? mije van valakinek? és minek mutatkozik, látszik valaki? Azt mutatja ki, hogy sorsunk túlnyomó mértékben az első csoportbeli tulajdonságok (egészség, erő, vérmérséklet, erkölcsi jellem) értékétől függ. A személyiséget alkotó eme tulajdonságok, kiváltságok értéke, az emberi meghatározásokból eredő tulajdonok értékével úgy viszonylik, mint a színpadi királyság az igazi királysághoz. Az ember jólétére nézve az a legnagyobb fontosságú, amije önmagában van. A nyugodt, derült vérmérséklet, tiszta, élénk, éles, helyes felfogású észtehetség, mértéket tartó, szelíd akarat: olyan elsőbbségek, melyeket semmiféle rang vagy gazdagság nem pótolhat. Ezt (ami egyébként szinte kézzelfogható) igazolja Goethe egyik kijelentésével is: „az emberek legnagyobb szerencséje csakis az egyéniség“. A rossz egyéniség: nagy átok. Szinte önként következik, hogy „ha valakinek az egyénisége rossz, akkor minden élvezete olyan, mint amilyenek a legfinomabb borok annak, akinek epe van a szájában.“ A mérsékelt, szelíd jellem szorult helyzetében is megelégedett lehet, az epés, irigy, gonosz minden gazdagsága mellett sem az.

Rossz egyéni tulajdonok, jó egyéni tulajdonságok: életünk boldogsága és boldogtalansága jórészt ezeken fordul meg. Mi a

legfontosabb teendőink? Jó tulajdonságoknak a meghonosítása lelkünkben, vagy hogy Schopenhauer kifejezéséhez tartsuk magunkat, életbevágó feladatunk: „hogya adott egyéniségünket lehető legnagyobb elsőbbségünkre használjuk fel“. A halasztgatás itt veszedelmes, mert a korral növekszik a merevség, az évek múlnak, az előítéletek gyökeret vernek s ha valami rossz megerősödik bennünk, megmarad, szélesedik, akár a fába metszett betű.

Jövönk jórészben attól függ, mennyiben tudjuk magunkban visszafejleszteni a rosszat s mennyiben vagyunk képesek kifejleszteni s virágzásra juttatni lelkünkben mindazt, ami áldásos, harmonikus, boldogító. Ám ez nem olyan könnyű munka. Komoly érzést tételez fel és szent elhatározást követel. Ezen a földön minden úgy van rendezve, hogy (egy régi latin közmondás szerint is) ami szép, ami üdvös, az nehéz is. Mi pedig általában véve szeretjük a könnyűt. Úgy vagyunk vele, mint az egyszerű kisasszony, aki szeretett volna nyelveket tudni, nyelvmestert is fogadott, de kikötötte, hogy ez őt nyelvtani szabályokkal, rendhagyó igékkel stb. ne untassa.

Ezen a ponton lép előtérbe az, amit e lapok elejére írtunk volt: az önismeret, a türelem.

A régi görög templomnak ismeretes felirata tudvalevőleg a lelkitulajdonságokban való előhaladás első feltételének ezt tűzte ki: „Ismerd meg magadat“. Miért? Azért mert az orvoslás csak ott és akkor kezdődhetik, ahol és amikor a betegségnek okát felismerték. Foerster Frigyes zürichi egyetemi tanár igen becses könyvében („Az élet művészete“) egyenesen azt mondja, hogy „szörnyen“ fontos önmagunkat megismerni. Meg is mondja: miért? Azért, úgymond, hogy még idejében felismerjük, ami szívünkben felburjánzik és bennünket rabszolgákká tehet. „Ti tudjátok, mondja idevonatkozólag a derék zürichi professzor, a mérges gombák az erdőben ott tenyésznek leginkább, ahova napfény nem jut. Éppen így áll a dolog a mérges gombákkal az emberi szívben is. Ott tenyésznek legjobban, ahova az önismeret napfénye nem hatol.“ Az ám, de nemcsak ez a baj! Nemcsak az okoz nehézséget (hogy Foerster hasonlatához tartsuk magunkat), hogy az önismeret napfényét nem bocsátjuk be oda, ahol azok a rossz növények élnek, hanem egyenesen leplezgetjük azokat. Szeretjük magunkat felettébb (az önszeretet az idővel sem vénhedik), a mentőgondolatokban kifogyhatatlanok vagyunk. A baj ehhez képest kettős: nem ismerjük magunkat s ha bele-belepillantunk is lel-

künkbe, elnéző jóakarattal palástolgatjuk azt, amit ellenkezőleg nemcsak látásunk középpontjába helyezni, hanem egyenesen kitarító szívóssággal visszafejleszténünk kellene. Így történik azután, hogy az önismeret hiánya képzelődéssel szövetkezve (magunkkal szemben csaknem mindnyájan elfogultak vagyunk) haladásunknak a legnagyobb akadály, a nyugodt, derült életnézet, a mértéket tartó akarat, szelíd megnyugvás stb. oly nehezen tud meghonosodni nálunk. Ott maradunk, ahol voltunk. Foerster kifogyhatatlan a talpraesett hasonlatokban, amelyekkel az efféle megakadt emberek állapotát példázza. „Olyanok“, mondja a többek között, „mint a megállott órák. Mert hogy magukat tökéleteseknek tartják és hibáikat nem láthatják, nem is mehetnek előre, egyszerűen állva maradnak. „Hallottatok-e már, így folytatja hasonlatait a zürichi tanár, gyermekhangú embert? Ugy-e milyen furcsán hangzik, nem bírjuk megszokni. Éppen ilyen szokatlan dolog, ha az ember teste tovább fejlődik, míg a benső ember megtartja gyermekszokásait és hiú, nevetlen kamasz marad. És ez mind hiányos önismeretből ered. Csak aki ismeri magát, uralkodhatik önmaga felett, éppen úgy mint a mozdonyvezető csak akkor tudja kormányozni a mozdonyt, ha annak minden részecskéjét ismeri és tudja, mennyi fűtést bír el a kazán és melyik szelentyűt kell nyitni, csukni, mely részeket kell különös gonddal olajozni.“

Az önismerethez őszinteség, nyílt szem kell, az egyéni jóra való tulajdonságok beplántálódásához, a rosszak visszafejlesztéséhez még ennél is több: önuralom és türelem.

Türelem. Nem arról a szenvedőleges türelemről vagyon itten szó, mely gyámoltalanságból, ügyefogyottságból ered, hanem arról, mely magasabb érdekekből a jelen kényelmetlenségeit elviselni, az indulatokkal harcra kelni kész. Mit is jelent? Azt az erőt, mely nélkül itt e földön egyetlenegy lépést sem tett a művelődés, az erőt, mely munkában felolvadva az ember számára meghódítá a világot és megtörte a vadság jármát. Évezredek át lényeges része van minden nagy és szép alkotásban. Ruskin, aki legtöbbet tett talán, hogy a népet a tudatlanságból, a gazdagokat pedig az önzésből kiemelje, mélyen tekintett bele a dolgok lényegébe, midőn a következő szavakkal tájékoztat: „az erőnek legfinomabb legértékesebb alkatrésze a türelem, minden gyönyörnek gyökerét türelem táplálja. Még a remény sem nyújt boldogságot, ha türelmetlenség férkőzik melléje!“ Jó tanítómestere volt: az édesanyja, akinek hatásáról elismeri, hogy szigorú, türelmes tanításának köszöni

nemcsak a Szentkönyv ismeretét, hanem a komoly munkában való kitartását is. Életének vezérlő elve a kitartás, ebben a jelben győzött s midőn beszél a művészetről, ismét és ismét visszatér az erőre, melyre támaszkodott.

Felfedezők, művészek, tudósok, nemünknek hősei példájukkal, szavaikkal arra mutatnak, hogy az a szorgalom, amelynek alapja és hordozója a hűséges türelem, vidámsággal egybekötve a gyakorlati életbölcseségnek a kilencizedrésze, a boldogulásnak léte.

Tudósokról, felfedezőkről esett szó. Nemcsak ismerik a türelemnek jelentőségét, hanem sokszor egyenesen ettől teszik függővé a sikert. „Nem bírunk elég nyugalommal és higgadsággal“, így panaszkodik Deák Ferenc egyik beszédében (1873), „hogy a rendes egymásutánt kifejlődésében bevárjuk, hanem mindent rövid idő alatt akarunk elérni. Mondottam már és nem ismételhetem eléggé, hogy a reformoknak, hogy célszerűek legyenek, az a természetük, miszerint egy megtett lépés előkészíti a többit.“

Deák Ferenc persze a politikai viszonyokról beszél, mint olyanokról, amelyeknek javításához türelemre, önuralomra van szükség. Ám ez mit sem változtat a dolgon. A legegyszerűbb hétköznapi dolgoktól kezdve egészen a legnagyobb jelentőségű dolgokig az egész emberiség sorsára kiható felfedezésekig mindenütt segítségül hívták, igénybe vették az emberek a türelmet. Ki tagadhatná pl. hogy magának Amerikának a felfedezésében is lényeges része van. A matrózok már a negyedik héten fellázadtak (türelmüknek fonala elszakadt), Kolumbusz Kristóf megedzett türelme azonban virrasztott s diadalt aratott.

Jóformán művelődésünk történelmét szedné ujjhegyre az, aki a türelemnek szerepéről akarna beszámolni, mert minden alkotásban ott virrasztott az, amit Ruskin (mint láttuk) az erő legfinomabb, legértékesebb alkatrészének nevez. Amerika felfedezése és pl. a kezeink közül az imént kikerült kézimunka, vagy az imént elkészült zsebóra között időben, térben, értékben nagy a különbség, az emberi tevékenységnek temérdek alkotása esik arra a nagy időre és térre, amely azokat elválasztja, de nincsen azok között egy sem, amelynek létrejövetelében része nem volna az önuralomnak, a kitartásnak, a türelemnek.

Mi hajlandók vagyunk a tehetséget bámulni csupán, az egyéni erőfeszítésnek arányát figyelembe alig vesszük, pedig elég érdekes: emberi, az emberi lélek melegségéből fakad, azután meg ezen

fordul meg mondhatnók csaknem minden. A legragyogóbb tehetség is még lelkesedéssel kapcsolatban is, jóformán gyámoltalan megfelelő kitűrés nélkül. Belekap a munkába, azután abban hagyja. Munkácsy kétségtelenül értékes talentumokat kapott a Gondviseléstől, de azok nélkül a csodálatos erőfeszítések nélkül, amelyekkel azokat kamatoztatta, bizony csak asztaloslegény maradt volna, legfeljebb jobban festette volna a tulipánokat a ládákra. Mennyi tehetség kallódik el a puhaság párnáján heverve! Nincsen ebben semmi túlzás. Éppen azok, akik valami téren nagyobb tudtak e világ dolgain lendíteni, ismerik el a legkészségesebben, hogy a türelem a tehetség mellett elsőrangú tényezője minden valamire való alkotásnak. Különben a dolog természetes, mert hiszen a legjobb gyümölcs is a legtovább várakoztat magára, a legkésőbbben érik meg. Newtontól azt kérdezték egy alkalommal, hogyan jutott felfedezéseihez? „Tárgyamat“, így válaszolt, „sohasem téveszttem szemeim elől.“ Néhány szó, de milyen sokat mond! Sikereinek kulcsa: sohasem téveszté szem elől tárgyát. Miért? Mert tud figyelni, várni. Nem más ez, mint a türelemnek a körülírása. „Várok“, így egészíti ki tájékoztatását a hírneves felfedező, „míg a kora szürkület teljes és tiszta napfénné nem változik.“ Stephenson György, az angol technikus, a gőzmozdony feltalálója, a legüdvösebb dolgot így ajánlja az embereknek: „Csak tegyék azt, amit én: legyenek kitartók.“ Igen messzire vinne, ha rendre megszólaltatnánk csak néhányat is azok közül, akiknek eredményes munkássága az emberi művelődés útjait egyengeté. Valamennyien ugyanazt mondják: türelem, önuralom képesíti az embert arra, hogy utat törjön magának a legfárasztóbb küzdelmek, a leguntatóbb kicsinységek között. Buxton Tamás angol politikusnak, a selyemszövők egyesülete megalapítójának néhány szava megérdemli, hogy pillanatra meghallgassuk: „Az életben kivívott minden sikeremet“, így tájékoztat, „ifjú fővel eltökölt határozottságomnak köszönhetem, ha komolyan elszánod magadat arra, hogy érellyes, szorgalmas leszel, teljes életedben örülni fogsz bölcseségednek, hogy e határozatot hoztad s aszerint jártál el.“ És mit ajánl (hogy egyik hazánkfiát is megszólaltassuk) a jó öreg Táncsics Mihály? „Vajha te, a szeretett haza ifjú nemzedéke, tudnál és akarnál rólam példát venni, vajha tudnál elszántan akarni.“

Nem lehetetlen, hogy azok, akik e lapokat átforgatják, azt vetik ellen: felfedezőknak, tudósoknak stb. jó a türelem, önuralom, de végre is, ifjú leányokról lévén szó, mi szükség van erre a

a mód nélkül való ajánlgatásra, mely (nagy feneket kerítvén a dolognak) közeli és távoli embereket is megszólaltat?

Ezzel és az efféle ellenvetésekkel nem foglalkozhatunk. Erények között, olyan különbség, mely szerint az egyik az egyik nemhez jobban illenék, mint a másikhoz, nincsen. Éppen az a jellemző sajátága mindegyiknek, hogy egyetemes érvényű, díszére válik a nőnek, férfiúnak, trónnak, kunyhónak stb. egyaránt. Ami a nőket illeti, semmi sem emeli a nőiességet annyira és nem juttatja áldásos tulajdonságait olyan mértékben érvényre, *mint a kedély szelidségével párosult türelem*. Itt van éppen a nagy különbség a merőben köznapí lélek és a között, mely a kedvetlenségek fölé tud emelkedni. Van-e visszataszítóbb jelenség, mint az olyan hölgy, akinek minden bosszúsága, minden kellemetlensége rögtön az arcába szökik, aki savanyúan néz, mint az ecet, aki játékszere szeszélyének, akinek vonásai a fúriákat juttatják eszünkbe? Mert az indulatok nem tombolják ki magukat bensőnkben, hanem kiülnek az arcra, melynek vonásai követik a lélek hangulatát és idővel az a kifejezés vésődik bele, amelyet a leggyakrabban kellett visszatükröztetnie. Mi ennek a bajnak az oka? A türelmetlenség, mely hamar formál ítéletet, téves általánosításokkal dolgozik, felületesen rokon- és ellen-szenvek szerint igazodik, hajladozva áll az élet változásai között, akár a susogó nádas, melyet a szél ide-odaingat. És milyen a szellemi kincstára! Kenedi Géza („Problémák”) egy helyen rámutat a türelmetlen, ide-odakapkodó halandóknak lelki raktárára; nem árt elolvasni, mi mindent lát ott egymásnak hegyin-hátán. „A leg-szebb ruhákat félig viselve odadobják a lomtárba. Összetört ezüst-edények, csorba drágaságok, viselt krispinek, penészes szilvalekvár, törött velencei üveg és rongyos cipő . . . Sehol egy érzés végig kiérezve, sehol egy gondolat befejezve, sehol egy ötlet kitisztogatva, sehol egy forma befejezve.”

Azok a hölgyek, akik hivatásukat áldásosan be tudják tölteni, a türelemnek, az önuralomnak erejére támaszkodnak. Nem, ennél többet kell mondanunk, ők egyenesen a türelemnek, az önuralomnak, önfeláldozásnak a hősei, mert hiszen hősök nemcsak a csatatereken teremnek, hős lehet valaki a műhelyben, a szószéken, a betegszobában, vagy éppen (csak ne tessék nevetni) a konyhában és a varróasztal mellett is.

K. Tóth Kálmán Perczel Mór honvédtábornok emlékirataiból idézi azokat a sorokat („Önsegély”), amelyekben ez a szabadsághős édesanyjáról megemlékezik. Minő kép! A multban bizonyára sok

ilyen magyar hölgy volt, a jelen sem szűkölködik nélkülök, de hogy a jövőben még több legyen hozzája hasonló, az minden magyar-nak kívánsága, mert az kétségtelen, hogy a nemzet közboldogulása jórésben leányainak emelkedett gondolkodásától, szorgalmától, szelíd vidámságától, szóval okosságától függ. De hadd mutassa be a tábornok az ő édesanyját. „Egész lénye“, mondja a kegyeletes visszaemlékezés hangján Perczel, „odaáldozó; éjjel-nappal családján függött a szeme, munkássága épp oly ernyedetlen vala, mint szere-tete. A dajkaszobában vagy konyhában éppen olyan maradt, mint a társalgószobában. Mikor Ferdinánd herceg vezeté karján az ebédlő-asztalhoz, ugyanaz maradt, ami volt akkor, amidőn . . . font, gyertyát öntött, vajat köpült, gyümölcsöt aszalt és ruhákat foltozgatott. Leírhatatlan vala, midőn imádkozni tanítá gyermekeit, türelmes, midőn kötni, varrni tanítá leányait, kedélyes, ha valamit mesélt.“

Ne csak a képnek a bája ragadja meg figyelmünket, hanem gondoljunk arra is, hogy minden jellembeli derekasság állandósí-tása ez önuralomtól és attól függ, mennyire tudjuk a nemesebb indulatokat állandó gyakorlat útján egyszersmindenkorra megsze-rezni. Mikor a zeneművész játékát élvezzük, nem kerülheti ki a figyelmet az önmegtagadó munka, amibe az az ügyesség került. Ajándékba semmit nem kapunk, ami szép, sokba kerül. Mikor egy énekesnek énekét dicsérték, mondván: milyen könnyen énekel, így felelt elgondolkozva: „Ha önök tudnák, mibe került nekem ez a könnyűség!“ Azt a képet, amelyet Perczel Mór elénk tár, alkalma-san kiegészíthetné esetleg annak a derék magyar asszonynak nap-lója: meglátnók benne, hogyan ébredt fel lelkében a virtusnak sze-retete s mennyi gonddal tördelte le magáról a közönségest, a dara-bosságot, hogyan ápolta magában a vallásosságnak és szeretetnek tüzét avatott kezekkel és nagy türelemmel.

Ha Perczel Mór édesanyját nem kísérelhetjük is el az önkép-zésnek útján, amíg eljutott odáig, hogy mindent „ékesen és szép renddel“ tudott elintézni, más kiváló hölgyek feljegyzései segé-lyünkre vannak. Gróf Brunswick Teréznek érdemei ismereteseek: az első kisdedővő-intézetnek (Budán) és azonkívül mintegy nyolcvan kisdedővőnek a megalapítója. De itt nem ezek ragadják meg a figyelmet, hanem az, hogyan készül az életre. Úgy megtelíti szívét nemes érzésekkel, hogy a nemteleneknek abban hely nem jut. Jókor megszabja életének irányát: „Teréz minden gazdagságát önmagában fogja találni. Komolysággal párosult nyájasság honoland külsején; egész valója tiszta, mind az, ami környezi, mind az, amit tesz.

Tiszták lesznek érzelmei, gondolatai, tiszta imádsága. Tartózkodni fog mindattól, ami aljas, nemtelen és köznapias. Cselédeit gyermekeiül tekintendi; szigorú lesz, de igazságos, szelíd, barátságos, emberséges. Tudja, hogy a munka erősíti a testet és lelket egyaránt.“

Lehetünk bármilyen véleményben is, talán senki sem akad közöttünk, aki kétségbevonná, hogy a néhány szóval körvonalazott életprogram szép és figyelemreméltó, hogy mennyire a benső javak megszerzésére irányul. Nincsen szó sem abban a tervezetben külsőségekről, amelyeken a sekélyes, köznapis lélek annyira kap, amelyek szerint (hiányozván belőle a belső tartalom) jóformán egész élete igazodik.

Ennek az egész tervezetnek, amelyet a kis Teréz önmagának, hogy úgy mondjuk, házi használatra elkészített volt, a jelentőséget az adja meg, hogy a nagy Teréz szorosan annak a fundamentumán maradt. A kis Teréz és a nagy Teréz között az volt a különbség, hogy a nagy megvalósította, cselekedeteiben életre hívta azokat az eszméket, amelyeknek a kicsi (a költő szavaival élve) oltárt emelt szívében. Ám ez önmegettagadásba került, önuralomba, amelyet a gondolkodók kicsinyje és nagyja nem tud eléggé ajánlani. Az a zürichi tanár, akiről a fentebbiekben szó volt, egyenesen így beszél: „Az önuralom királyi korona... a valódi türelem a leghatalmasabb erő, mert sohasem alszik ki, olyan mint az örökös csillagfény és az emberek minden más csodatette mellett csak rakéta. Hiszen vannak emberek, akikben hatalmas energia, lángoló lelkesedés van; belekapnak valamibe, de amint nem halad a dolog kedvük szerint, mindjárt abbanhagyják.“

Türelem. Ebben nyer kifejezést a határozott akarat, mely (Arany J. szerint is) erő, mely diadalt arat. Hogy is mondotta Napóleon? Egész akarat egész bölcsesség, félakarat egész bukás.

Példákról volt szó. Számuk légió. Az a könyv, amelyben néhány esztendővel ezelőtt Vozáry Erzsébet, a pápai ref. nőtanítóképző kitűnő tanítónője a leányokhoz beszélt („Magyar nőknek — a szász nőkről“) a közelből, a jelennek tényeiből sorol fel egyszerű de megragadó példákat. Figyelemreméltó, mennyire ki tudják a szász hölgyek kerülni, türelmes munkára támaszkodva az élet legáltalánosabb két baját: a szükséglet és az unalmat. „Barátnőm nénje“, mondja a többi között az értekező, „mint falusi lelkésznek a leánya, tanulmányozta vidékének gyógyító hatású növényeit és természetette 200—400 korona haszonnal. Hogy mijsoda türelemmel

dolgozott, elképzelhetjük abból, hogy a növénynek csak szíromlevele használható s tudott belőle sajátkezűleg több kilogrammot szedni . . . Amellett becses tanulmányt írt e növényekről, összegyűjté három falu oláh népmeséit . . . 2400 korona tiszteletdíjat kapott könyvéért.“ Beszél „nyolcgyermekek“ falusi papnéról, aki parasztlányokat tanít rendszeres kézimunkára. Egy jelenet mellett, amelyet futólag érint Vozáry, pillanatra álljunk meg. Persze nem afféle történelmi jelenet, nem jegyzik fel sehol, legfeljebb ott marad meg a nyoma sok-sok év múlva a szívekben. Egy este nagyobb csapat parasztleány állít be a nagytiszteletű asszonyhoz (ott volt éppen Vozáry is). Nincsen semmi rendkívüli benne, hiszen a papné „anyja“ a sok parasztleánynak. A leányok előadják, hogy ők férjhez mennek immár, amikor már nem jut idő az utazásra, itt az idő, mutassa meg nekik a világot és a „nyolcgyermekek“ papné elmegy a 35 leánnyal. Íme az „esemény“. Egyszerű, rövid, szürke és köznap. De tudja az Isten, a képzelet alig tud tőle megszabadulni. Ott látja az asszonyt a pirosképű leányzók között, akiket mind ismer, akiknek mondanivalója van, aztán ott látja Brassó utcáin . . . parasztlányokat tanít kézimunkára, azután utazik, fárad, gyalogol velük . . . a „nyolcgyermekek“ papné.

A türelemnek hasznos mivoltát emlegetni, a türelmet ajánlatba hozni nem elég. Descartes a sajátkorabeli klasszikus-magyarázatoknak azt veti a szemére, hogy örökké magasztalja a virtust, de azt nem mutatja meg, hogyan is juthat hozzá az ember. Végre is mutogatni azt, ami anélkül is nyilvánvaló, elég könnyű és elég — kevés.

Mindenekelőtt egy tényt kell leszögeznünk, Descartes szemrehányása nem egészen jogosult, azt a bizonyos utat jórészen magunknak kell felfedeznünk és kitaposnunk, Walter Scott is figyelmeztet erre, mondván: „Nevelésünk leglényegesebb részét egyedül magunknak köszönhetjük“, amivel azt állítja az angol író a figyelem központjába, hogy ami a legfontosabb a nevelésben, azt enmagunknak kell kiküzdenünk. Az útbaigazítások csak általánosak lehetnek: önismeret, küzdelem a rossz szokások ellen és küzdelem a jóra való szokásokért. Az tőlünk függ, meddig maradunk e téren tanoncok (hiszen sok ember még idáig sem jut) s milyen gyorsan tudjuk magunkat a mesterek közé felküzdeni. Az bizonyos, hogy inaszkodni kell, azután kell mesterségbe dolgozni. A türelem, mint a mindennapi élet körébe tartozó legtöbb kérdés, gyakorlati dolog, azokon a tehetségeken izmosodik életformáló erővé, amelyeket a gya-

korlás erősít. Úgy neveljük magunkban, mint az élet egyéb javainak használatát. Eszköze a gondos ellenőrzés.

Franklin naponkint számbavette hibáit, hogy szemei előtt legyenek „ellenségei“, akikkel küzdenie kell. Egyszerű eszköz. Vegyük igénybe. Hibáról van szó, szóljunk így: ma kivonom magamat e gyengeség alól, estve összegezzük az eredményt az elhatározással: *d'être encore plus sage*.

Kicsiségek? Kevés is elég naponkint, ha meghozza a keveset. Az idő nyom nélkül nem múlik el, esztendők folyamán sok kicsiny sokra megy és e ponton egy hatalmas tényező jön segítségünkre idővel: a szokás. Először minden nehezen megy, még a járás is. Gyakorlás teszi a mestert. Gyakorold az önuralmat, a türelmet és mester léssz benne. Ne panaszkodj, sópánkodván, szűk és fanyar lelket bélyegét hordozván. A kényelmeskedők, akik sajnálják a fáradságot a gondolkozásra, a gyöngék, akiknek akaratereje nem izmosodott meg, éppen olyan kevésbé urai önmaguknak, mint a falevelek, amelyeket magával sodor az őszi szél.

A felületesség táplálja a felületességet, a türelmesen végrehajtott munka edzi az önuralmat. Annak a kézimunkának az elkészítése, amelyet befejeztünk, annak a feladatnak a megoldása, amelyet megoldottunk az akarat uralma alatt, nemcsak önmagában véve becses, becses nemcsak azért, mert a nemes érdekében tett erőfeszítések a tudatban jutalmaznak, hanem becses különösen azért, mert készséget teremt a lélekben arra, hogy az akarat újra és újra érvényesüljön. A természet nagyon pontos számtartó. Az apró erőfeszítéseknek, sikereknek az a hasznuk, hogy mindegyik a maga hányadával hozzájárul a türelemnek, az önuralomnak a megedzéséhez, a jó szokások kifermálásához. Vége is, a legnagyobb dolog is temérdek apró részből áll és ha valamely magas hegy, pl. a Montblanc megmászása nagy dolog, alapjában véve nem áll egyébből, mint sok sok lépésből.

Az előbbiekkal kapcsolatban egy dologról kell még szólni, ami az önfegyelmezésnek lehet hathatós támasza, de lehet melegágya a lustaságnak is. A jó könyvek jóbarátaink, békések, kellemesek, tanulságosak. Az érzéki, léha olvasmányok azonban nem építenek, hanem ami már meg van építve is, lerontják. Ám e tekintetben még más veszedelem is érheti az embert. Még a legjobb könyv is káros, ha felületesen olvassuk, mert táplálékot ad a felületességnek, átsiklik a lapokon, fejezeteken, kiszemezi az érdekesebbnek ígérkező mondatokat, miközben meglazul a figyelem, belopózik a kitartó, komoly

munkától való idegenkedés. A nem olvasás sokkal jobb, mint az érzéki, léha könyvek olvasása, mely ábrándos képeket fest, amelyektől a józan, igazságos való élet nagyon is távol van, a harmadában, negyedében való olvasgatás pedig a türelmetlenségnek, határozatlan tudásnak, félműveltségnek forrása. Egyetlenegy jó és figyelemmel elolvasott könyv többet ér, mint ezer rendszertelenül átlapozott, mely csak zavart okoz és egyéni jellemünk megformálódását megakadályozza. Az erkölcsi, a lelki világban is úgy áll a dolog, mint a fizikai világban, nem a magunkhoz vett táplálék mennyiségétől függ testünknek ereje és egészsége, hanem attól, mennyit tud áthasonlítani, felhasználni.

Az élet olyan rövid, az olvasmányok száma olyan nagy. Kevés, de jól megválasztott könyvet olvassunk, de azokat aztán behatóan s úgy, hogy közöttünk és azok között a jó ismerősnek, sőt a meghitt barátságnak viszonya mindvégig megmaradjon.

Önismeret, önuralom: szép szerzemény, ha megszereztük, szép vagyonunk van, amelynek az a jó oldala is megvan, hogy egészen a magunké, elkísér mindenüvé, velünk virraszt még betegágyunkban is. Ezekben a sorokban erről a vagyonról volt szó, meg arról, mit tehetünk mi magunk megszerezhetőségük érdekében. Ismét feltesszük a kérdést, lehetünk-e urai önmagunknak? Lehetünk-e mesterek az önuralomban? Valamikor jóformán egész Németország lázban volt, amikor egyik nagyra termett fia (Kant) fejtegetése nyomán kimondotta idevonatkozó vezérlő gondolatát: Megteheted, tehát meg kell tenned (kategorikus imperativus: „Du kannst, du sollst“). Az idő igazat adott a nagy embernek, de kijelentéséhez néhány szót tett hozzá a gyakorlati életből leszűrt tapasztalás: „Megteheted, ha az Isten is megsegít“ Megteheted, ha erőidet megfeszíted és a Szabadítóra támaszkodol.

Félre minden kislelkűséggel. Az Istenre támaszkodó akarat, kitarítás győzedelmet arat. Hit és munkásság együttvéve nagy erő: e jelben győzni fogsz és tapasztalni fogod, mily hűen váltja valóra az Isten a beléje helyezett reményeket, ha magad sem rettensz vissza a küzdelemtől.

Csak ne okoskodnánk véges elménk észokaira támaszkodva örökké! Nincsen-e megírva: „Tett halála az okoskodás.“ Locke, az angol bölcselelő, haláloságján arról beszélt, hogy az embernek nincsen oka a panaszra, mert az Isten adott elegendő erőt agyának, karjainak és szívének, hogy üdvösségén dolgozzék. Tehát dolgozzunk. Tedd kötelességedet, a többit pedig bíz az Istenség vezető kezére.

A cél magas; nem a fellángoló ielkesedés visz oda, amely kialszik, hanem a folytonos, állandó, éber munka. Ime a lágy víz-csepp idővel kivájja a kemény követ.

Türelem, önuralom: szürke matéria, az idevonatkozó fejtegetések kevés visszhangra fognak találni. Szó sincs róla, még azok közül is sokan, akik átlapozzák az efféle írásokat, úgy gondolnak majd a magasztalt türelemre, akár Petőfi a Felvidékre: „Tán csodállak, ámde nem szeretlek.“ Ez azonban ne szegje kedvünket, új és új példák óvjanak a hidegségtől, mely nagy betegsége a léleknek.

Növendékeink részéről, akiknek e sorokat szántuk, ezt az elmefuttatást két veszedelem is fenyegeti: egy kisebb és egy nagyobb. A kisebb abban állana, ha sokan nem értenének egyet valami oknál fogva annak a tartalmával. Ám ennél nagyobb baj lenne, ha osztolni lenne kénytelen az efféle írások sorsában, nevezetesen ha el se olvasnák azok, akikkel beszélgetni szeretne. A jók oltalmát kérjük s egy régi poétának (Horatius) szavaival végezzük beszédünket: „Ha tudsz ezeknél jobbat, közöld velünk őszintén, ha nem, velünk együtt vedd hasznát ezeknek.“

Dr. Pruzsinszky Pál.

Hat nap a Tátrában.

Ugye láttak már valamikor egy csapat libát, amikor kis öröjük kihajtja őket a szabadba, ahol víg gágogással, szárnycsattogással szélednek szerteszét, úgy hogy csak nagynehezen tudja őket a libapásztor ismét összetereelni? És ugye láttak már olyan intézetet is, melyet egyszer kivittek a szabadba hosszabb időre, ahol meg-szabadult a nyomasztó iskolai gondoktól és vidáman, boldogan tölthetett néhány napot? Vagy tán nem láttak ilyen iskolai kirándulást? Hisz akkor nem is tudják önök, hogy milyen hasonlóság van a libák és egy ilyen kiránduló leánysereg között! Nem igaz az, hogy mi volnánk a „libák“, nem hasonlítunk másban hozzá-jok, csak abban, hogy mi is épp úgy örültünk szabadságunknak, mint ők, épp úgy lármáztunk, épp úgy szaladgáltunk és hogy épp oly nehéz volt minket is fékentartani, mint a Capitolium szent madarait, amikor valami magyar alföldi falucska határán szabadlábba kelnek.

Nos hát a Baár-Madas ez év május havában merész elhatá-rozással kirándulást rendezett a Tátrába. Nagyon sokat láttunk, tanultunk az út alatt és boldogok voltunk, hogy Magyarország egyik legszebb vidékében gyönyörködhattunk. Mint egészen „ko-moly deákok“ nemcsak az ismeretszerzésre és tapasztalásra, hanem az élvezetekre is gondoltunk. Nem hiányzott egyikünkől sem a jókedv, ami még növelte a kirándulás szépségét és kellemeit. Ha önök látták volna, milyen mulatságos volt az elindulás! Nagy izgalomban és ugyancsak túlbuzgón gyúrtunk be mindent a hátizsákjainkba. Siettünk, hogy minél előbb elindulhassunk. És végre csakugyan készen állott hosszú, álmatlanul töltött éjszakák után az egész csapat, jó meleg téliruhába bujtatva, télikabáttal vállainkon, csak úgy dudorodó turistabatyukkal hátunkon. Az utcán mindenütt nagy feltűnést keltettünk, mindenki megbámult és ez hogyne tetszett volna ennek a seregnek, amelyben már 16 éves „nagy“ lányok is voltak. Végre ott ültünk a vonaton, mely mind messzebb

vitt szép fővárosunktól. Nemsokára eltűnt mellőlünk a síkság s hegyek között folytattuk útunkat Kassa felé.

Kassától nem messze fekszik Bárcza, ahol egyik növendéktársunknak édes apja, „Sándor bácsi“ fogadott minket. A bárczai nap utazásunk egyik legkellemesebb napja volt. A gyönyörű kastély, az óriási park, a nagy tó és a benne levő kis sziget igazi paradicsomot varázsoltak elénk. Ehhez hozzájárult a rendkívül szíves fogadtatás, melyben Bárczay Sándor bácsi és a jó „nagymama“ minket részesítettek, hogy az ottani tartózkodást igazán felejthetetlené tegye. Innen aztán hamarosan Kassára jutottunk.

E régi kurucváros hegyektől koszorúzott vidéken fekszik. A benne itt-ott található régi épületek nagyban növelik érdekességét. Mély benyomást tett ránk a híres kassai dóm, mely messze kimagaslik a többi épületek közül, mintegy hívogatva régi dicsőségünk megtekintésére. A legértékesebb, legművészibb egyházi kincseket találtuk itt, mind a régletűnt időből valókat. Szent áhitattal léptünk be a dohos levegőjű kriptába, mely Rákóczi örök nyugalóhelyéül szolgál. Megelevenedett előttünk e nemes ember alakja s végigkísértük lelkünkben egész küzdelmes útján. Ott láttuk, mint gyermeket a munkácsi vár bástyáin, anyja oldalán, aki most vele együtt pihen hosszú távollét után magyar földben; majd mint felnőtt férfit pillantottuk meg a harcmezőn, az ónodi síkon s tekintetünk végre Rodostóban pihent meg, hol száműzetésben élte le utolsó szomorú éveit, körülvéve hű bajtársaitól, akik közül többen még most sem hagyták el és még most is mint valami testőrgárda mellette, körülötte nyugosznak. Egészen beleéltük magunkat e régi korba és alig tudtunk megválni a szent helytől.

Nem hagyhatom említés nélkül a kassai múzeumot sem, mely tele van Rákóczi-korabeli régiségekkel és ereklyékkel. Nekünk különösen egy díszes faragványokkal ellátott szék tűnt fel, mely a fejedelem sajátkezű munkája. Rákóczi maga készítette e széket! Valami különösnek hangzik ez mielőttünk, akik a kézi mesterséggel keveset törődünk. A mai társadalmi felfogás gyakran valami megbélyegzőt lát a durva és nehéz kézimunkában. Hányan vannak az előkelő társaságok ünnepelt urai és hölgyei között, akik egyáltalában nem, vagy pedig csak erőltetve, undorral fognák meg egy kézműves agyondolgozott kezét. És íme, Rákóczi, a fejedelem maga valamikor szintén végzett durva kézi mesterséget. És hogy áldhatta a sorsot azért, hogy értett az esztorgályozáshoz! Amint Mikes meséli róla, órák- és napokhosszat ez volt kedvenc foglalkozása, ezzel.

szórakozott a száműzetés oly keserű óráiban, ezzel tudta elkergetni a kétségbeejtő gondokat és gondolatokat, amelyek zakatoló és fárasztó munkája közben talán nehezebben tudtak közelébe férkőzni.

A legszebb benyomásokkal gazdagodva hagytuk el a Felvidék e legnagyobb városát és útunkat festői vidéken a Hernád folyó völgyében folytattuk. Hol itt, hol amott tűnt fel a természet egy-egy csodás alkotása! Zöldelő erdők és helyenként a legkülönbélebb alakú sziklaóriások kísérték. Végre megpillantottuk óriási messzeségben a Magas-Tátrát. Felhőnek gondoltuk előbb, de aztán lassanként gyönyörűen bontakozott ki előttünk. Valami felséges látvány volt. A lenyugvó nap utolsó sugarai megtörték a hófedte csúcsokon; fényárban úszott az egész vidék s ez oly csodás ellentétben volt a fenyvesek haragos zöldjével! És itt, e gyönyörű hegyek közelében töltöttünk el több boldog napot. Meglátogattuk a Felvidék legérdekesebb városait; bejártuk a fürdőhelyeket és úgy, de úgy szerettünk volna felkapaszkodni azokra a magas sziklacsúcsokra, ahonnan a népmonda szerint valamikor régesrégen Thököly fia egy pásztorleány számára le akarta hozni a karbunkuluskövet és ahol szörnyű halálát lelte.

Történeti emlékekben a felvidéki városok között leggazdagabb Lőcse. Lépten-nyomon találunk itt történeti remniszcenciákat keltő régiségeket. Legnevezetesebb műemléke a lőcsei városháza, mely a régi építőművészet egyik legcsodásabb alkotású remeke. Mohos falai és tornyos teteje már messziről érdekes külsőt kölcsönöznek az épületnek s ezt a benyomást még fokozza egész belső berendezése. A tanácsterem jó nagy helyiség, közepén hosszú zöld asztal foglal helyet, támlás székekkel körülvéve. Komor képpel járkáltak itt egykor Lőcse nagyjai, miközben az ország dolgain vitakoztak és a haza sorsán töprengtek, — vagy pedig a Késmárk ellen indított hadjáratok esélyeit beszélték meg. A lőcsei múzeumban is sok érdekes régiséget halmaztak fel, többek között óriási kincsesládákat, sokszoros vaszárral ellátva. Lőcse nevét talán legismertebbé Jókai regénye, „A Lőcsei Fehér Asszony“ tette. A benne feldolgozott eseményeknek történeti alapjuk van. A „Fehér asszony“-nak, Géczi Juliának képe még most is látható — igaz, hogy renoválva — azon a kis faajtón, amelyen állítólag a labancokat Rákóczi harca idején a várba engedte. Abban a helyzetben ábrázolta a festő, amint hivatgatólág integet. Nem kevésbé érdekes az úgynevezett „Kettenhäuschen“ sem, mely régi időkben a város piacán állt s ugyancsak fontos szerepe volt a polgárok erkölcsi életében. Ide

zárták be a nőket, ha este egyedül jártak az utcán; közszemlére tették ki őket. Makacsul is ragaszkodnak ehhez a derék löcseiek.

Régi riválisa Lőcsének a Szepesség másik történelmi helye, Késmárk. Lőcse már régen is inkább az arisztokrácia székhelye, a vármegyei gentry központja, Késmárk a kereskedelem gócpontja és a polgárság védbástyája volt. Ez ellentét most is nyomokat hagyott. Lőcsén a jómódú nemesség szépségre is törekedett és így műemlékeket is hagyott ránk; a késmárki polgárság inkább a reális szolidaritást nézte, amelyre százados küzdelmeiben nagy szüksége volt, ezért csak erős falakat, úgyszólván ledönthetetlen kőházakat hagytak itt ránk a régi századok. Késmárk a Thököly-család ősi fészke. E család a várossal állandó villongásban állott. Ezért volt a Thökölyeknek szükségük arra az erős várra, amely — részben renoválva — ma is látható és melynek főkapuján ott díszlik az egyesült Thököly-Thurzó-címer.

A felvidéki városokban általában nagy gondot fordítanak a templomok építésére. Késmárkon is egész újonnan épített hatalmas evangélikus templomot találtunk. Kriptájában helyezték el 1906-ban Thököly hamvait, ugyanakkor, midőn Rákócziékat is hazahozták. Ez új templomot jóval felülmúlja érdekesség tekintetében a régi fatemplom, melynek építése III. Károly idejére esik. Kár, hogy a templom mennyezetén levő érdekes képek már nem igen látszanak, mert a becsurgó eső majdnem teljesen lemosta őket és csak helyenként tudtak az időjárás viszontagságainak ellentállani. A sekrestyében különösen megragadta figyelmünket egy kemény tiszafából készült hosszú lóca, amelynek még a megmozdítása is nagy erőfeszítésbe kerül. Mi persze versengtünk és egymásután próbálgattuk ki rajta erőnket.

Késmárk, mint kereskedő- és gyárváros sem megvetendő. Erről mi is meggyőződünk szövő- és hímzőgyárának megtekintése által. El se tudtuk képzelni addig, hogyan készülnek azok a csodás szövedek és batisztok, amelyeket a kirakatokban annyiszor megbámulunk. S most magunk előtt láttuk a szövetségzés legapróbb részleteit, minden titkát, a durva vászontól a legfinomabb batisztig.

Így egészen új ismeretekkel eltelve hagytuk el a várost s időnk hátralévő részét a pompás vidék megismerésére és megtekintésére fordítottuk. Az egész útban leginkább talán az annyiszor emlegetett dobsinai jégbarlang vonzott minket, mely igazán minden képzeletünket felülmúlta. Ily szépet csak a mesében lehet találni. Nagyon-nagyon sokáig tudtunk volna elgyönyörködni azokban a

csodás alakú jégtömbökben, melyeknek keletkezése is oly megfoghatatlan, oly rejtélyes. Ott van a karácsonyfa, melyről még csak egy kis angyal hiányzik, hogy a karácsonyi hangulatot teljes mértékben emlékezetünkbe idézze, ott az ünnepies oltár, a szétágazó fatörzs, melyek magnéziummal megvilágítva óriási gyémántpalotaként csillogtak felénk. És e mennyország mellett a pokol tűnt elénk; az így nevezett mélységbe borzadva pillantottunk le. Mennyország és pokol tehát egyszerre nyílt meg előttünk, mintegy felszólítva, hogy melyiket választjuk. A barlang azonban nemcsak belülről nyerte meg tetszésünket, hanem a vidéke is igazi paradicsom hatását tette ránk. Az az óriási sziklakapu a sztracennai völgygel a természet oly nagyszerű alkotása, amit még mindennapi látás után sem unnánk meg, mert mindig fedeznénk fel rajta valami új, valami szebb néznivalót.

Itt gazdagodott ismeretünk néprajzi viszonyok megismerése által is. Azokkal az apró cigány- és tótcsemetékkel elegyedtünk beszélgetésbe, kik ott laknak sziklába vájt kunyhóikban s egyebet sem tudnak magyar nyelvünkből, mint krajcárt kérni. Mert bizony hamar hozzászoktatják szegény gyerekeket a kolduláshoz, a megélhetés nehéz kérdésének megoldásához. Igazán szomorú látvány az a sok rongyos kis gyerek, kik elzárkózottságukban örökös művelatlenségre kárhoztatva, lépten-nyomon az utazó elé kerülnek. Amikor rettentő elhanyagoltságukban ott láttam őket, az a gondolat ötlött agyamba, nem a mi bűnünk-e, nem a mostani magyar társadalom bűne-e ezeknek a szerencsétlen teremtéseknek a sorsa. No de hagyjuk az ilyen szomorú képeket! Idézzünk ismét vidámabb jeleneteket magunk elé.

Az egész kirándulásnak valóságos koronája az öttói expedíció volt. Úgy tettünk, mintha az északi sarkot akarnánk felfedezni, annyi lelkesedés és buzgóság volt bennünk. Igazi turistáknak éreztük magunkat, amikor szikláról sziklára szökdécselve egy-egy hómezőn nagynehezen átküzködtünk. Kitűnő látvány volt azután a magasból a „mérsékelt párt“ felvonulása. Hol egyik, hol másik vesztette el lába alól a biztos talajt, halk sikolyt hallatva, mikor túlságosan bizakodott a turistabot segítségével. Az igazat megvallva, az ilyen kis incidensek nem hagytak nevetés nélkül, no de ezt a kis gyengeségünket is meg lehet bocsátani, hiszen oly vidámak, oly határtalanul boldogok voltunk. A legkitűnőbb turistatehetségünk mellett se tudtuk azonban elérni kitűzött célunkat és elkeseredett arcokkal integettünk búcsút a szép helynek. Természetesen ez a

kis bánatunk is oly hamar elmúlt, akár a nyári zivatar, különösen mikor a szép poprádi tóban gyönyörködhattunk. Erdőkoszorúzza mélyedésből csillog ki a zöldesfényű tó s az egész rendkívül vonzó, megnyerő hatással volt reánk. Egy helyes kis menház épült éppen a partján, honnan valóban elragadó kilátás nyílt a hófedte csúcsokra és a közéjük beékelt sötétzöld színű tóra. Az egész oly vadregényes volt s talán ez okozta, hogy a poprádi tó sokkal jobban tetszett, mint a csorbai, mely már modern fürdőhellyé alakult, ahol drága pénzért még egy kis elhagyatott és nyugodt „vadregényességet“ sem lehet kapni. Több tó megtekintésére már nem volt időnk, azért még csak a Tátrafüredekhez látogattunk el és a tarpataki vízesésben gyönyörködtünk. Már távolról hallatszott a patak vízének tompa morajlása és mikor közelebb jutottunk hozzá, a csodálkozástól alig tudtunk szóhoz jutni. A magas sziklákról aláeső víztömeg dübörögve, tajtékozva rohant alá a mélységbe. Az óriási vízesés még nagyobb gyönyörűségünkre szolgált. A magasból alázuhanó víz apró vízcseppecskékké tört össze, a nap sugarai aranyosra festették a habokat, szép szivárvány ölelte át az egész víztömeget. A kis hídon álltunk s alig tudtak kimozdítani helyünkől, úgy élveztük ezt a csodás természeti jelenséget. Nem csoda, ha ennyi nagyszerű látvány és ily jó mulatság után meglehetősen leverten kezdtük meg az utat hazafelé. Csak a vidék szépsége tudott bennünket lekötni. A Vág festői völgyébe jutottunk, ahol mindenütt régi várromok néztek le ránk. A Csák Mátéről oly híres Trencsén zordan, komoran nézett a közelébe tolakodó vándorhadra. Beczkó vára pedig mintha lekacagott volna hozzánk, gúnyolva magas helyzetével és megmaradt romjaival az időt és a jelent, mintegy intőjelként, hogy gyakran épp a bolondnak van legnagyobb igaza.

Már késő este volt, mikor hazaérkeztünk, de a szép emlékek még itthon sem hagytak nyugodni s addig el sem tudtunk aludni, míg a többieknek részletesen be nem számoltunk megfigyeléseinkről és benyomásainkról. Reméljük, hogy nem ez volt utolsó mulatságunk és a jövőben is többször nyílik alkalmunk ilyen csodás helyeken járni.

br. Györfly Márta.

Az 1912—13. iskolai év története.

Az iskolai évet a rendes időben és szokott módon szeptember 1.-én a tanári testület alakuló értekezletével kezdtük meg. Szeptember 4., 5. és 6.-án voltak a beiratások, 7.-én a felvételi vizsgálatok, 8. és 9.-én tértek vissza a bennlakó növendékek, 11.-én volt az iskolai év ünnepélyes megnyitása istentisztelettel s a rendtartási szabályok kihirdetésével. Szeptember 12.-én volt az első tanítási nap.

Beiratkozott 71 rendes és 1 magántanuló; összesen 72. Osztályonként: I. 10, II. 12, III. 8, IV. 14, V. 19, VI. 9. Összesen 72 növendék.

Már november hóban kimaradt az V. osztályból 1 rendes tanuló, az év folyamán kimaradt az V. osztályból 1 rendes tanuló, vizsgálatot tett 68 növendék.

Az iskolai év munkáját — hála a Mindenható kegyelmének — nem zavarta meg semmi járványos betegség, a tanítás rendben folyt. A karácsonyi és husvétii vakáció alkalmával 2—2 hétig szünetelt a tanítás; pünkösdkor a növendékek semmi szünetet sem kaptak, tekintettel arra, hogy május 26—31. napjaiban, tehát egy teljes hétig a minden tekintetben jól sikerült tátrai kirándulásban vettek részt. Június 13.-án volt az utolsó tanítási nap. Nyilvános vizsgálatainkat a következő sorrendben tartottuk:

Június 14.-én d. e. hittanvizsga.

„ 16.-án „ „ I.—II. osztály vizsgája.

„ 16. „ d. u. német, francia és angol nyelvi vizsgák.

„ 17.-én d. e. III.—IV. osztály vizsgája.

„ 17. „ d. u. V. osztály vizsgája.

„ 18.-án d. e. VI. „ „ és tornavizsga.

„ 18. „ d. u. záróünnepély.

Iskolai ünnepségek.

Iskolai ünnepségeink jobbára házi jellegűek voltak. Intézetünk bérházban lévén elhelyezve — sajnos —, nem rendelkezik olyan nagy teremmel, mely az összes érdeklődőket befogadhatná. Így tehát közönség nélkül ünnepeltük meg október 6-ikát és június 8-ikát, mindkét alkalommal templomba vittük a növendékeket, istentisztelet után pedig más tanintézet által rendezett ünnepségen vettünk részt. Szépen sikerült nyilvános Erzsébet-ünnepélyt tartottunk november 19.-én a következő műsorral:

1. Őszi rózsza. Népdal, 3 szólamban éneklik az intézet összes növendékei. 2. Farkas Imre: Erzsébet. Szavalja: László Irma II. oszt. növ. 3. Chopin: Gyászinduló. 4. kézre előadják: Döry Ilona és Farkas Irén V. oszt. növ. 4. Emlékezés Erzsébet királynéra. Írta és felolvassa Szili Kató IV. oszt. növ. 5. Ütött-kopott a hegedűm. 3-szólamú népdal. Előadják az intézet összes növendékei. 6. Sajó Sándor: Erzsébet. Szavalja: Tombor Hilda V. oszt. növ. 7. Tschai-kowszky: Őszi dal. Zongorán előadja Leövey Margit VI. oszt. növ. 8. Hoppe Rezső: Könyörgés. 2 szólamú dal, éneklik az intézet összes növendékei.

Március 15. megünneplése ez iskolai évről a husvéti vakáció miatt elmaradt, ehelyett március 3.-án br. Eötvös József emlékére rendeztünk ünnepélyt, melynek műsora a következő volt:

1. Chován Kálmán: Magyar táncok. Zongorán 4 kézre előadják: Kelecsényi Mária és Banga Ilona VI. oszt. növendékek. 2. br. Eötvös József: A zászlótartó. Szavalja: Kölcsey Borbála IV. oszt. növ. 3. Kurucdal. Éneklik az intézet összes növendékei. 4. br. Eötvös Józsefről felolvas: Szalay Ilona VI. oszt. növ. 5. br. Eötvös József: Vár és kunyhó. Melodráma, szavalja Gerstenberger Krisztina, zongorán kíséri Ritter Olga V. oszt. növ. 6. Himnusz: Éneklik az intézet összes növendékei.

Május 18.-án a békenapot több tanintézettel együtt nyilvánosan ültük meg, az Orsz. Nőegyesületek Szövetsége által rendezett ünnepségen leánykaink a Szózatot énekelték, köztetszést aratva.

Június 18.-án díszes, nagy közönség vett részt záróünnepélyünkön, melyen a növendékek főleg zene- és énekszámokat adtak elő a szülők és érdeklődők meglegedésére. Műsorunk a következő volt:

1. Erkel: Hunyadi-induló. 6 kézre zongorán előadják László Irma, Vadász Elza II. oszt., br. Kemény Berenice III. oszt. növendékek. 2. Lampérth G.: A libapásztor. Szavalja Schilling Júlia I. oszt. növ. 3. Raff: Villanella. Zongorán előadja Viczián Ida IV. oszt. növ. 4. The bird's nest. Szavalja br. Kemény Berenice III. oszt. növ. 5. Humperdink: Kettős a marcipán-ház előtt a „Jancsi és Juliska” c. operából. Előadják az intézet összes növendékei. 6. Bechstein: Elisabeth's Rosen. Szavalja Péchy Erzsébet IV. oszt. növ. 7. Raff: Tarantella. 2 zongorán 4 kézre előadják Ritter Olga és br. Győrffy Márta V. oszt. növ. 8. A tátrai kirándulásról felolvas br. Győrffy Márta V. oszt. növ. 9. Demény Dezső: Virágénekek. Előadják az intézet összes növendékei. 10. Jean Aicard: La légende d'un chévrier. Szavalja Madarassy Vilma IV. oszt. növ. 11. Tschai-kowszki: Paraphrase „Onegin” c. operából. Zongorán előadja Kelecsényi Mária VI. oszt. növ. 11. Reviczky: Pán halála. Szavalja Haich Erzsébet VI. oszt. növ. 13. Liszt F.: Roham Induló. Zongorán 8 kézre előadják Leővey Margit VI. oszt., Breuer Klotild V. oszt., Csontos Mária IV. oszt., Farkas Irén V. oszt. növendékek 14. Himnusz.

Az intézetből távozó növendékek nevében Szalay Ilona tartott beszédet. Dr. Darányi Gyula, az igazg. tanács elnökének búcsúszavaival fejeződött be az iskolai év.

Mint minden évben, úgy most is volt intézetünkben *tánc-tanítás*; a vizsgapróbát március 14.-én tartottuk; a jelenlevők a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a növendékek ügyességéről, ami főleg W. Nirschy Ilonka táncitanítónő érdeme.

Május hó utolsó hetében nagyobb kirándulást rendeztünk a Tátrába, melyen 26 növendék s 7 kísérő vett részt. Habár előzetesen az időjárás zord volt, a kirándulás tartama alatt mi sem zavarta annak sikerét, minden a legszebb rendben folyt le: a siker főleg dr. Ványi Ferenc tanár úrnak köszönhető, ki nagy lelkiismeretességgel, mindenre kiterjedő gonddal készítette el az útitervet s vezette a társaságot. Mindenütt a legnagyobb figyelemmel, előzékenységgel fogadták intézetünket; hálás köszönetet mondunk ezúttal is Bárczay Sándor nagybirtokos úrnak, ki a kirándulás első napján vendégül látta kastélyában Bárczán az egész társaságot s kicsinek-nagynak feledhetetlen kedves napot rendezett.

Részt vettek ezenkívül a tanulók többször a Lorántffy Zsuzsánna-egyesület által rendezett szeretetvendégségen, voltunk hangversenyeken, természettudományi felolvasáson, színházban, szóval a tanítás mellett a gyermekeknek több élvezetben, szórakozásban is volt részük.

Tanári testület.

A tanári és nevelőtestületben nevezetesebb változások: Az igazgatónő férjhez menetele folytán az internátusi teendőkhöz való helyettesítéssel *Darvas Anna* rendes tanár bízott meg, ki e megbízatásnak nagy buzgalommal, pontossággal, körültekintéssel felelt meg. Kivüle még *rendes* tanárrá választott *dr. Ványi Ferenc* történelem- és földrajztanár, *rendes* tanítónők lettek *Zsenaty Emilia* és *Szász Fanny* polgári iskolai tanítónők, segédtanítónő *Bod Etelka* okleveles kézimunka-tanítónő.

A tanári testület egészségi állapota kielégítő volt, csak itt-ott fordult elő kisebb megbetegedés, ily alkalmakkor a helyettesítésről gondoskodtunk; hosszabb szabadságon (5 hét) csak az igazgatónő volt, kit *Darvas Anna* rendes tanár és *Toperczer Valéria* óraadó tanár helyettesítettek.

Nagyobb változást idézett elő *Böszörményi Jenő* vallástanárnak szentesi lelkésszé történt megválasztatása. Az ő távozása igen váratlanul s fájón érintett bennünket; tanártársai kedves, jó kollégát, a növendékek pedig szeretett tanárukat veszítették benne. Az igazgatótanács *dr. Pruzsinszky Pál* theol. akad. tanárt kérte fel a vallástanítás további vezetésére, kiben tapasztalatokban gazdag, nagy tudású, kiváló tanerőt nyert intézetünk.

Másik nagy változás volt e tanév folyamán a mindannyiunk által tisztelt és szeretett, jólelkű „doktor bácsi”-nak: *dr. Vörös Richárd* iskolaorvosnak körünkől (1913 márc. 3.) örökre való eltávovása. Magához szólította az Úr azt, ki féltő gondnal, a legvégső határig elmenő lelkiismeretességgel ápolta testi épségünket. Ott voltunk a végtisztességen, szeretett, becézett tanítványaival együtt; megkoszorúztuk ravatalát s kértük Istent: áldja meg haló poraiban őt, ki éjt-napot eggyé tett, hogy embertársai egészségét visszaadhassa. Helyettesül *dr. Ertl Gézát*, a Kassa—oderbergi vasút főorvosát kérte fel az igazgatótanács, ki csakhamar megkedvelte az intézet kicsi és nagy lakóit s nemcsak egészségünkről gondoskodott, de más tekintetben is nagyon szíven viselte érdekeinket, például a tátrai kirándulás alkalmával az egész társaság jó hasznát vette bőséges tapasztalatainak, szíves közbenjárásának.

Jelentékeny változás volt még a tanév folyamán az, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megadta 1912 szept. 1.-től fogva intézetünk tanerőinek a kért államsegélyt s így mindegyik tanerő képessétségének megfelelő — az állami iskolákban hasonló

minőségben alkalmazott tanerőkkel egyenlő — fizetési osztályba soroztatott.

Ugyancsak a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak köszönhető az is, hogy 1913 január 1-től fogva az állami költségvetésbe „építkezési segély” címén évi 15,000 korona vétetett fel intézetünk részére. Ez összegre rövid idő alatt nagy szükségünk is leend, mert a fenntartó-testületnek végre sikerült *Kovácsy Sándor* főgondnok úr öméltósága hathatós közbenjárására alkalmas telket vásárolni a Villányi-úton, hol már az ősszel megkezdí egy minden tekintetben megfelelő, továbbképző tanfolyammal egybekötött új intézetnek építését. Bárcsak rövid idő alatt megvalósulna, testi szemeinkkel is láthatóvá lenne az új Baár-Madas-intézet, mert jelenleg fájd szívvel kell visszautasítanunk helyszűke miatt sok protestáns jelentkezőt, ki azután külföldön folytatja tanulmányait.

Iskolalátogatások.

Az igazgatótanács részéről iskolánkat többször meglátogatták Komáromy Lajos és dr. Szóts Farkas igazgatótanácsi tagok, végighallgatták a tanításokat s nagy tapasztalataikkal, jó tanácsaikkal nagy mértékben hozzájárultak a kedvező eredményhez.

Az állami felügyeletet Marusák Pál miniszteri biztos úr gyakorolta, ki május 19., 20. és 21.-én végezte hivatalos látogatását, meggyőződött a növendékeknek az egyes tantárgyakban tett előmeneteléről, tüzetesen átnézte a tanári értekezletekről vezetett jegyzőkönyveket, az írásbeli dolgozatokat, kézimunkákat, rajzokat.

Jóleső örömmel jelenthetjük, hogy mind a min. biztos úr, mind pedig az igazgatótanács tagjai a növendékek előmenetele, magatartása felől teljes elismeréssel nyilatkoztak s a tanári kar működését harmonikusnak találták. Lényeges kifogás csak az intézet elhelyezése, beosztása ellen volt emelhető, amely azonban — tekintettel arra, hogy az új épület csak két év múlva épülhet fel — egyelőre meg nem szüntethető.

Az iskolai év folyamán meglátogatta intézetünket Zichy Sarolta grófnő s élénk érdeklődéssel szemlélte az iskola és internátus felszerelését, berendezését, kedvezően nyilatkozott a tapasztalt rendről és tisztaságról.

Adományok.

Az iskolai év folyamán a következő adományokkal gyarapodott intézeti felszerelésünk:

A *tanári könyvtár*: Dr. Pruzsinszky Pál adományából 2 műve!

Az Emke adományából 2 művel. *Az ifjúsági könyvtár*: Péchy Erzsébet IV. oszt. növ. ajándékából 7 művel, Hornyánszky Jolán IV. oszt. növ. 3 művel, Antalfy Jolán II. oszt. növ. ajándékából 1 művel. *A természetrajzi szertár*: Dr. Ványi Ferenc adományából 1 darab tengeri pókkal.

Az intézetet fenntartó testületek.

A Baár—Madas-intézetet a budapesti ref. egyházközség és a dunamelléki református egyházkerület, mint a néhai Baár János és néhai Madas Károly által felsőbb leányiskola céljára tett alapítványok tulajdonosai, az 1907. évi június 15.-én kelt szerződésben megszabott módozatok szerint egyesült erővel tartják fenn.

A kettős fenntartó testület a fenntartás és kormányzás jogát az igazgatótanács útján gyakorolja. Az igazgatótanács 12 tagból áll, melybe 6 tagot a dunamelléki egyházkerület, 6 tagot a budapesti egyháztanács küld. Az intézet igazgatónője hivatalból tanácskozó tagja a tanácsnak.

A felsőbb leányiskola kormányzatával jelenleg megbízott kormányzók:

Baksay Sándor dunamelléki ref. püspök, Petri Elek ref. lelkész, egyházkerületi főjegyző, dr. Darányi Ignác ker. főgondnok, Kovácsy Sándor, a budapesti ref. egyháztanács elnökei.

Az igazgatótanács tagjai:

Dr. Darányi Gyula elnök, Bernát István, dr. Kiss Károly, Komáromy Lajos, Lévy Lajos, Mády Lajos, dr. Neményi Imre, Petri Elek alelnök, Puky Gyula, Szilassy Aladár, dr. Szóts Farkas; hivatalból: dr. Majorné Kenessey Anna igazgatónő.

Az igazgatótanács kebelében is változás állt be; hirtelen elhunyt dr. Nagy Dezső egyházker. ügyész, igazgatótanács tag, ki nagy érdeklődéssel viseltetett intézetünk iránt. Legyen áldott emlékezete! Helyébe új tag még nem választatott.

A nevelés és tanítás.

E munkát az intézet tanító- és nevelőtestülete végzi. Evégből többször tart konferenciát, amelyen a tanítási anyag módszeres feldolgozásáról tanácskozik, a tanulók előmenetelét, szorgalmát,

magaviseletét ellenőrzi, osztályoz s ha a körülmények kívánják, a rendkívüli intézkedéseket megteszi. Az internátusra vonatkozó ügyeket az igazgatónő a bennlakó tanítónőkkel, nevelőnőkkel konferencián kívül intézte el.

A növendékek szorgalma, magaviselete komolyabb intézkedést szükségessé nem tett. A bennlakó tanerők a gyengébb tanulókkal a felügyeleti idő alatt is sokat foglalkoztak s a tanítási órák alatt esetleg meg nem értett anyagot megmagyarázták.

A tanári gyűlések jegyzője dr. Ványi Ferenc rendes tanár volt, ki az igazgatótanács által az egyházkerületi tanügyi bizottság középiskolai szakosztályának képviselőjéül is megválasztatott.

Tanító- és nevelőtestület. Tárgybeosztás.

Sorszám	A tanár neve és minősége	Hány éve tanít ebben az intézetben?	Tantárgyai	Melyik osztályban és hány órában tanított?	Heti órák száma	Jegyzet
1	Dr. Major Ferencné Kenessey Anna, igazgató	4	Magyar nyelv Történelem	II. 4 IV. 2	6	Helyettesítés heti 2 óra. Április 9-től kezdve szabad- ságon
2	Bod Etelka, segédtanítónő	1	Kézimunka	I—II. 2, III— IV. 2, V. 2, VI. 2	8	Helyettesítés heti 3 óra. Irodában segédkezett heti 2 órán. Interná- tusi felügyelete 17 óra. A II. oszt. főnöke
3	Berthe Boussard, nevelőnő	1	Francia nyelv	I. 3, II. 3, III. 3, V. (a cso- port) 2, VI. (a csoport) 2	13	Helyettesítés heti 4 óra. Francia tár- salgás heti 3 óra. Internátusi fel- ügyelete 10 óra
4	Böszörményi Jenő, ref. lelkész, hitoktató	4	Hittan	I—II. 2, III— IV. 2, V—VI. 2	6	Évközben szentesi lelkésszé válasz- tatván, ápr. 1-én az intézetből el- távozott
5	Darvas Anna, r. tanár	2	Mértan Mennyiség- tan Természet- tan	I. 2 I. 4, IV. 2, V. 2, VI. 2 V. 2, VI. 2.	16	Helyettesítés heti 4 óra. Internátusi felügyelete heti 10 óra. A IV. és VI. oszt. főnöke. A fizikai szertár őre
6	Miss Annie Edmunds, nevelőnő	1	Angol nyelv	I—II. 1, III—IV—V. 2, VI. 2	5	Angol társalgás heti 3 óra
7	Dr. Ertl Géza, főorvos, közegészségtanár	—	Egészségtan	IV. 2.	2	1913 január 1-től dr. Vörös Richárd helyettese, már- ciustól kezdve in- tézeti orvos. Az egészségtani szer- tár őre

Sorszám	A tanár neve és minősége	Hány éve tanít ebben az intézetben?	Tantárgyai	Melyik osztályban és hány órában tanított?	Heti órák száma	Jegyzet
8	D'Isoz Kálmánné, ének- és zenetanár, óraadó	5	Ének Karének Egyházi ének	I—II. 1, III. 1, IV. 1, V—VI. 1 I—VI. 1 I—VI. 1	6	Tanította a zongorát 11 növendéknek heti 21 órán
9	Klimó Júlia, zenetanítónő, óraadó	6	Zongora	—	—	Tanította a zongorát 13 növendéknek heti 24 órán. Internátusi felügyelete 1 1/2 óra
10	M. Luise Langreuter, nevelőnő	3	Német nyelv	I. 3, III. 3, IV. 3, V. (b csoport) 2, VI (a csoport) 2	13	Helyettesítés heti 2 óra. Vezette a német társalgást az I—II. oszt.-ban heti 1, a III—IV. oszt.-ban heti 1 és az V. oszt.-ban heti 1 órán. Internátusi felügyelete 12 óra
11	Ligárt Olga, zenetanítónő, óraadó	2	Zongora	—	—	Tanította a zongorát 8 növendéknek heti 12 órán. Internátusi felügyelete 1 1/2 óra
12	Mátéfi-Nappendruck Edith, zenetanítónő; óraadó	2	Zongora	—	—	Tanította a zongorát 16 növendéknek heti 30 órán. Internátusi felügyelete 8 1/2 óra
13	Dr. Pruzsinszky Pál, theol. akad. tanár, óraadó	—	Hittan	I—II 2, III—IV. 2, V—VI. 2	6	Április 1. óta Böszörményi Jenőt helyettesíti
14	Seffer Ella, fővárosi polg. isk. tanítónő, óraadó	6	Rajz	II. 2, III—IV. 2, V. 2, VI. 2	8	A rajzszerktár öre

Sorszám	A tanár neve és minősége	Hány éve tanít ebben az intézetben?	Tantárgyai	Melyik osztályban és hány órában tanított?	Heti órák száma	Jegyzet
15	Szász Fanny, r. tanítónő	4	Természet- rajz Számítan Vegytan Torna	I. 2, II. 2, V. 2, VI. 2 II. 2, III. 2 III. 2 V—VI. 2	16	Helyettesítés heti 2 óra. A termé- szetrajzi és vegy- tani szertár őre Az V. o. főnöke
16	Toperczer Valéria, középisk. tanár, óraadó	—	Magyar nyelv Történelem	II. 4 IV. 2	6	Ápr. 9-től kezdve az igazgatónőt helyettesítette
17	Dr. Tóth András, fővárosi r. tanár, óraadó	3	Francia nyelv	IV. 3, V. (b csoport) 2, VI. (b cso- port) 2	7	Vezette a francia társalgást az V. o.-ban heti 1 és a VI. o.-ban heti 1 órán
18	Dr. Ványi Ferenc, r. tanár	2	Történelem Földrajz Neveléstan	III. 2, V. 4, VI. 3 I. 2, II. 2, III. 2, IV. 1 VI. 2	18	Helyettesítés heti 2 óra. A törté- nelmi és földrajzi szertár őre. A ta- nári értekezletek jegyzője
19	Dr. Vörös Richárd, intézeti orvos	3	Egészségtan	IV. 2	2	Meghalt 1913 már- cius 3-án
20	Dr. Weber Arthur, r. tanár	2	Magyar nyelv Német nyelv	IV. 4, V. 4, VI. 4 II. 3, V. (a csoport) 2, VI. (b cso- port) 3	20	A tanári könyvtár kezelője
21	Zsenaty Emilia, r. tanítónő	3	Magyar nyelv Szépirodalom Történelem Torna	I. 5, III. 4 I. 1 II. 2. I—II. 2, III— IV. 2	16	Helyettesítés heti 4 óra. Internátusi és iskolai felügye- lete 10 óra. Az ifj. könyvtár és tornaszertár őre

A végzett tananyag kimutatása.

I. osztály.

Hittan. Az isteni kijelentés az ó-testamentumban. A világ teremtése. A bűnbeesés és a megváltás ígérete. A megváltás előkészítése. Ábrahám, Ézsau és Jákób. A zsidó nép szenvedései Egyiptomban. Mózes születése, felneveltetése és halála. Az izraeliták megszabadulása Egyiptomból. A királyság megalapítása. Saul és Dávid. Az ország kettészakadása. Bálványimádás és bűnhődés. A fogságból megszabadulás. A tízparancsolat. A próféták. Az idők teljességének közelgetése. *Kézikönyv:* Hamar: Az isteni kijelentés az ó- és új-testamentumban. Heti 2 óra. (Együtt a II. osztállyal.) Tanította: Április 1.-ig Böszörményi Jenő. Április 1.-től dr. Prusinszky Pál.

Magyar nyelv. Nyelvtan: hangok, mondatok fajai, mondatrészek, beszédrészek; a helyesírás szabályai. *Olvasmányok:* Tanítómesék, elbeszélések, leírások: A légy és a kis fiú. A telhetetlen. A holló és a róka. Az oroszlán és az egér. A nyúl és a teknősbéka. Légy szófogadó! Szeresd szüleidet. Az asztali imádság. Ha szegény vagy is, légy becsületes. *Népmesék és népmondák:* A kis malac és a farkasok. A szőlő szőlő, mosolygó alma és csengő barack. A kis balta. A gonosz mostoha. Az egyszeri királyfi. *Hún és magyar mondák:* Hunor és Magyar. Attila király. A hadisten kardja. Aquileja veszedelme. Lakoma Attilánál. Álmos fejedelemmé választása. A fehér ló mondája. Lehel kürtje. Botond. *Hazánk földje és népe:* A hortobágyi puszta. A Tisza eredete. Az ecsedi láp. A Csorba-tónál. A székely asszony. *Költemények:* Gyulai P.: Vándorfiú. A két cica meg a hamis gyerek, A szél és a nap. Győry V.: A hű leányka. Wachott S.: A gyermek álmai. Petőfi S.: Távolból, Füstbe ment terv, Szüleimhez, Ősz elején. Pósa Lajos: A szegény özvegy asszony. Kisfaludy Károly: Szülőföldem. *Írásbeli feladatok:* Másolás, szótagolás, tollbamondás, tanult olvasmányok, költemé-

nyek emlékezetből való leírása, illetőleg tartalmuk összefoglalása, rövid elbeszélések és leírások. *Kézikönyv*: Révy Ferenc: Magyar olvasókönyv. Révy Ferenc: Kis magyar nyelvtan. Heti 5 óra. Tanította: Zsenaty Emilia.

Német nyelv. Nyelvtan: A fő igealakok. A főnév ragozása. Határozott névelő. Számolás 100-ig. Fokozás *Költemények*: Waldlied. Schneemann. Mäuschen Der tote Knabe. Versuchung. Rätsel. Einkehr. Traurige Geschichte von Hänschen. *Olvasmányok és beszédgyakorlatok*: Der Frühling. Vöglein im Frühling. Der Sommer. Die Getreideernte. Der Herbst auf Reisen. Die Zugvögel. Der Winter. Der Kuckuk. Der süsse Brei. Die Stern-taler. Das Echo von Tihany. *Írásbeli dolgozatok*: Másolás, tollbamondás. *Kézikönyv*: Hirn-Paulay: Német nyelv- és olvasókönyv. I. rész. Heti 3 óra. Tanította: M. L. Langreuter.

Francia nyelv. Nyelvtan: Noms. Verbes. Adjectifs. *Olvasmányok és beszédgyakorlatok*: La classe. La division du temps. Les qualités. Une enfant bien élevée. La salle à manger. Les repas. Le jardin. Ma chambre. La pêche. L'enfant difficile. *Költemények*: Prière. Le petite mendiante. Noël. Mère et enfant. La leçon à la poupée. Ceux, que j'aime. Le bien. *Írásbeli dolgozatok*: Exercices de grammaire. Copies. *Kézikönyv*: Theisz: Cours élémentaire. Heti 3 óra: Tanította: Berthe Boussard.

Földrajz. Tájékozódás a földgömbön. Földrajzi alapismeretek lehetőleg szemlélet alapján. Budapest székesfőváros alapos ismertetése több földrajzi kirándulás keretében. Magyarország földrajza. *Kézikönyv*: Scholtz-Schürger: Földrajz I. rész. Heti 2 óra. Tanította: Ványi Ferenc dr.

Természetrájk. A gerinces és gerinctelen állatok osztályainak és rendjeinek jellemzése fontosabb állatok leírása alapján különös tekintettel a földrajzilag fontos állatokra. Néhány tavaszi virágos növény leírása, fontosabb rokonaik megemlítésével. *Kézikönyv*: Décei Szécskay: Természetrájk. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Számítan. Alapfogalmak. Római számjegyek. Tizes számrendszer. A négy alapművelet egész és tizedes számokkal. Hazai mértékek és pénzek ismertetése. Időszámítás. Előnyös számítási módok. Kézikönyv: Zettner Váncza: Számítan I. r. Heti 4 óra. Tanította: Darvas Anna.

Mértan és mértani rájk. Alapfogalmak. Téglalap. Négyzet. Háromszögek. Négyszögek. Sokszögek. Kör. Ellipszis. Szögek. Szögmérés. Merőleges és párhuzamos egyenesek. Az idomok szim-

metriája. Egybevágóság és hasonlóság. A négyzet és a téglalap területe. Szerkesztések. A tárgyalt idomokból alakított egyszerű síkdíszítmények rajzolása. *Kézikönyv*: Szuppán: Rajzoló mértan. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Szépírás. Folyóírás. Heti 1 óra. Tanította: Zsenaty Emilia.

Női kézimunka. Horgolás, kötés, beszegés. Különféle hímzőöltések. Keresztöltés. Heti 2 óra. (Együtt a II. osztállyal.) Tanította: Bod Etelka.

Ének. Éneklés középhangon. Könnyű fejháng-gyakorlatok. Vokalizálás do-re-mi stb. szótagokkal. Skálák. *Kézikönyv*: Hoppe-Sztankó énekkönyv. I. rész. Heti 1 óra. (Együtt a II. osztállyal.) Egyházi ének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Karének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Tanította: D'Isoz Kálmánné.

Tetstgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Sportornázás. Játék. Valamennyinek egyszerűbb nemei. Heti 2 óra. (Együtt a II. osztállyal.) Tanította: Zsenaty Emilia.

II. osztály.

Hittan. Az isteni kijelentés az ó-testamentumban. A világ teremtetése. A bűnbeesés és megváltás ígérete. A megváltás előkészítése. Ábrahám, Ézsau és Jákob. A zsidó nép szenvedései Egyiptomban. Mózes születése, felneveltetése és halála. Az izraeliták megszabadulása Egyiptomból. A királyság megalapítása. Saul és Dávid. Az ország kettészakadása. Bálványimádás és bűnhődés. A fogságból megszabadulás. A tíz parancsolat. A próféták. Az idők teljességének közelgetése. *Kézikönyv*: Hamar: Az isteni kijelentés az ó- és új-testamentumban. Heti 2 óra. (Együtt az I. osztállyal.) Tanította: Április 1.-ig Böszörményi Jenő. Április 1.-től dr. Prusinszky Pál.

Magyar nyelv: Az értelmes olvasás gyakorlása. A hosszabb olvasmányok részekre osztása. Szóképzés. Összetett mondat; mellé- és alárendelt mondatok. Rokონértelmű szavak. Szórend. *Olvasmányok*: Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak. A cinkotai kántor. Deák Ferenc és a koldúsasszony. A sükei bíró. Az anya temetése. Történelmi olvasmányok: Magyar nemzet ősi műveltsége. A magyarok a szent-galleni kolostorban. A magyar nemesember a középkorban. Széchy Dezső hősi önfeláldozása királyáért. Hunyadi János. Hunyadi János utolsó diadala és halála. Egri nők. Zrínyi Miklós. Rajzok a magyar földről és népeletről.

Pusztai iskola. *Költemények*: Arany: Itthon, Rozgonyiné. Farkas: Erzsébet. Győry: Losonczyiné. Petőfi: István öcsémhez, A jó öreg kocsmáros, Tintás üveg, Tisza. Radó: Éji látogatás. Torkos: Zeng az ének. Vörösmarty: Szózat. Amott kerekedik . . . *Írásbeli dolgozatok*: Tollbamondás. Tárgyalt olvasmány reprodukálása. Az ősz leírása. „Tintás üveg“ prózában. Ásványtani feladat. Tollbamondás. Olvasmány tárgyalása. Köszöntő levél. Történeti feladat. Meghívó levél a vakációra. Helyesírási gyakorlatok. *Kézikönyv*: Révy: Kis magyar nyelvtan. Révy: Magyar olvasókönyv II. rész. Heti 4 óra. Tanította: Április 9.-ig: dr. Majorné Kenessey Anna. Április 9.-től: Tóperczér Valéria.

Német nyelv. Nyelvtani szabályok. *Olvasmányok és beszédgyakorlatok*: Siegfried, kommt nach Worms. Jung Siegfried. Siegfried und Brunhilde. Kaiser Friedrich der Rotbart. Der einfältige Junge. Seltsamer Spazierritt. Die Hasenjagd. Gevatter Tod. *Költemények*: Der Glockenguss zu Breslau. Von des Kaisers Bart (Geibel). Der Schatzgräber (Eichendorff). Der blinde Geiger, Siegfrieds Schwert (Uhland). Das Gewitter (Schwab). *Írásbeli dolgozatok*: Tollbamondás, átalakítás, költemény emlékezetből való leírása, tartalomelmondás. *Kézikönyv*: Hirn-Paulay: Német nyelv- és olvasókönyv I. Aurbacher: Ein Volksbüchlein. Heti 3 óra. Tanította: Weber Arthur.

Francia nyelv. Olvasmányok, fordítások, beszédgyakorlatok, költemények, írásbeli dolgozatok. *Nyelvtan*: Segédigék és rendes ragozású igék a főbb időkben. Főbb nyelvtani szabályok. *Olvasmányok*: L'écho. La noix et la coquille. La pêche. L'étourneau. Quand je serai grande. La journée de Charlotte. La famille. Les repas. La salle à manger. *Költemények*: Le loup et l'agneau. L'oreiller d'un enfant. La cigale et la fourmi. Le pinson et la pie. Le corbeau et le renard. La petite hirondelle. Le nid des fauvettes. *Írásbeli dolgozatok*: Másolások, tollbamondások, leírás emlékezet után, átalakítások. *Kézikönyv*: Theisz: Cours élémentaire. Heti 3 óra. Tanította: Berthe Boussard.

Számtan és mértan. Számok oszthatósága. A legnagyobb közös osztó. Legkisebb közös többszörös. A négy alpművelet közönséges törtszámokkal. Az egyenes és fordított arányosság és alkalmazása az egyszerű hármasszabályhoz tartozó feladatokon. A kocka, hasáb, henger, gúla, kúp, gömb bemutatása és leírása és ezen az alapon a legszükségesebb ismeretek az egyenesek és síkok kölcsönös helyzetéről. *Kézikönyv*: Zettner-Váncza: Számtan. I. r. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Történet. Magyarország története főbb vonásokban, egyes kiváló történeti alakok köré csoportosítva. Művelődési viszonyok. *Kézikönyv:* dr. Takács György: A magyar nemzet története kor- és jellemképekben. Heti 2 óra. Tanította: Zsenaty Emilia.

Földrajz. Európa földrajza részletesen. (Ausztriát bővebben) Ázsia általános ismertetése. *Kézikönyv:* Scholz-Schürger: Földrajz II. rész. Heti 2 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Ásványtan. A közéletben használt és közetalkotó ásványok alaki és fizikai sajátosságai alapján. A gyakrabban előforduló kristályalakok szemléltetése. Az ásványtani tulajdonságok összefoglalása. Egyszerű és összetett kőzetek. Földünk keletkezése és a kialakulására ható tényezők. Az egyes korok jellemzése. Az ember megjelenése. *Kézikönyv:* Legeza: Ásványtan. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Rajz. Magyaros és egyéb díszítmények rajzolása táblarajz nyomán, szabadkézzel, színezve. Préselt levelek rajzolása és stilizálása. Egyszerű használati tárgyak rajzolása természet után. Ecsetgyakorlatok egy, majd több színnel. Tervezgetés adott térben. Heti 2 óra. Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka. Horgolás és kötés finomabb szállal. Terítő kereszt- és hímzőöltéssel. Hímzés pamuttal. Különféle hímzőöltések. Betűjegyzés nehezebb mintával. Heti 2 óra. (Együtt az I. osztállyal.) Tanította: Bod Etelka.

Ének. Ugyanaz mint az I. osztályban, azonkívül a dur- és mollskálák ismertetése. Hoppe-Sztankó: Magyar énekkönyv. I. rész. Heti 1 óra. (Együtt az I. osztállyal.) Egyházi ének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Karének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Tanította: D'Isoz Kálmánné.

Testgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Sportjáték. Heti 1 óra. (Együtt az I. osztállyal.) Tanította: Zsenaty Emilia.

III. osztály.

Hittan. Református keresztyén hittan. Istenről és az ő munkáiról. Jézusról és az ő munkáiról. A Szentlélekről és az ő munkáiról. A sirontúli élet. *Kézikönyv:* Szóts: Református keresztyén hittan. Heti 2 óra. (Együtt a IV. osztállyal.) Tanította: április 1.-ig Böszörményi Jenő, április 1.-től dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv. Stilisztika. Verstan. Írásművek elmélete. Közéleti fogalmazványok. A nyelvtani ismeretek rendszeres összefoglalása. *Olvasmányok:* Mondák és elbeszélések a görög-római tör-

ténetből. Demeter és Persephone. Tantalus és Sisyphus. Orpheus és Eurydike. Arion, Delphis. Krözus és Solon. Perikles. Róma és a rómaiak eredete. Róma alapítása. A szigorú atya. Cornélia a Gracchusok anyja. Coriolanus. *Leírás, jellemzés*: Az alföldi ház. A Vaskapu. Szalonta égése. A pesti nagy árvíz 1838-ban. Mátyás király jellemzése. A fői dal története. A kaszát vásárló paraszt. Kelemen és Pattantyús. *Elbeszélések, rajzok*: Melyiket a kilenc közül? A vén gyermek. Lóször vitéz. Tarczai Anna. *Költemények*: Jánosvitézből részletek. A furfangos csizmadia. Csobáncz. Mátyás deák. Arany J.: Enyhülés. Vörösmarty: Szózat. Fői dal. Tompa: A madár fiaihoz. Lévy: Mikes. Tóth Kálmán: Kik voltak a honvédek. Arany: V. László. Ábrányi Emil: A vándormadár. *Írásbeli feladatok*: Könnyebb leírások, elbeszélések, vázlatkészítés, levél és közéleti fogalmazványok. *Kézikönyv*: Révy Ferenc és Tolnai Vilmos: Statisztika. Balassa József: Rendszeres magyar nyelvtan. Heti 4 óra. Tanította Zsenaty Emilia.

Német nyelv. Nyelvtan: Viszonyszók. A főnév, melléknév és névmás ragozása. Erős és gyenge igeragozás. *Olvasmányok*: Zwei Gespräche. Die beiden Bettler. Die treuen Brüder. Alles zum Guten. Brief Schillers an seine Schwester. König Friedrich und sein Nachbar. Der Brocken. Des Wassers Rundreise. Die klare Sonne bringt es an den Tag. Was der Wind mit sich bringt. Die goldene Dose. Einleitung zum Mittelalter. *Költemények*: Schützenlied. Wanderschaft (Goethe). Frühlingslied (Heine). Zigeunerbub im Norden (Geibel). Loreley (Heine). Erbkönig (Goethe). Gebet während der Schlacht. Rheinsage (Geibel). Der blinde König (Uhland). Des Sängers Fluch (Uhland). *Írásbeli dolgozatok*: Költemények átalakítása. Kisebb leírások. Tartalomelmondás. *Kézikönyv*: Hirn-Paulay: Német nyelv- és olvasókönyv. II. rész. Heti 3 óra. Tanította: M. L. Langreuter.

Francia nyelv. Beszédgyakorlat. Nyelvtan: Noms. Verbes. Adjectifs. *Olvasmányok*: Jeanne d'Arc. Je pars pour Paris. Les 3 souhaits de Polichinelle. Le petit Chaperon Rouge. Histoire d'une petite souris. Charbonnier est maître chez soi. Lettre d'une maman à son fils. Le corps humain. Le village. *Költemények*: Le laboureur et ses enfants. La feuille. La mère et l'enfant. Après la bataille. La harangue. Quand nous habitons tous ensemble. Le menteur puni. L'enfant de la montagne. *Írásbeli dolgozat*: tollbamondás, könnyebb fogalmazás. *Kézikönyv*: Theisz: Cours moyen de langue française. Heti 3 óra. Tanította: Berthe Brussard.

Számтан, mértan. Az arányosság további fejtegetése és alkalmazása egyszerű és összetett hármasszabályi feladatokban. Egyszerű és összetett arányos osztás. Keverési számítások. Ötvényszámítások. Hazai, valamint a legfontosabb külföldi pénzek és azok átszámítása. Geometria: egyenes vonalú idomok területe; kocka, hasáb, gúla felszíne és térfogata. *Kézikönyv:* Zettner-Váncza: Számтан II. rész. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Történet. Az ó-kor története a nyugat-római birodalom bukásáig (476.), különös tekintettel a művelődési viszonyokra az egyes népeknél s a fejlődési fokozat feltüntetésére. Az ó-kori keleti népek történelméből részletesebben Egyiptom, a görög történetből Perikles kora s a római történetből Augusztus uralkodása. *Kézikönyv:* dr. Takács György: „Ó-kor“. Heti 2 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Földrajz. Afrika, Amerika és Ausztrália földrajza. A fizikai földrajz alapismeretei, vonatkozással a már megszerzett földrajzi ismeretekre. *Kézikönyvek:* Scholz-Schürger: Földrajz. Sáringer: Fizikai földrajz. Heti 2 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Vegytan. A testek halmazállapota. A víz tulajdonságainak alapján a vegytani tulajdonságok ismertetése. Elem, vegyület, keverék stb. fogalma. Nem fémes elemek (oxidálás, szublimáció, redukálás, sav, bázis, só). Fémek nevezetesebb vegyületei, a fontosabb fémek előállítása érceikből. Mindez kísérleti alapon különös tekintettel a háztartás és gyakorlati élet szükségleteire.

A szerves kémia egyszerűbb és használatosabb vegyületei. Szénhidrátok, fehérjék, szeszes italok, savak, zsiradékok, illó olajok, gyanták, szerves aljak, festőanyagok. *Kézikönyv:* Roscoe-Legeza: Vegytan. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Rajz. Egyszerű mértani testeknek s ezekből képezett csoportoknak rajzolása szemlélet után, az árnyék és fény feltüntetésével; a távlatban alaptörvényeinek ismertetése. Levelek és virágok rajzolása és festése természet után s ezekből díszítmények alakítása, — görbe és egyenes vonalú síkidomok betöltése magyaros elemekkel. Egyszerű használati tárgyak és mázos edények rajzolása és festése. Heti 2 óra. (Együtt a IV. osztállyal.) Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka. A varrás elemei durvább anyagon. Saját tervezésű rajz után készített lapos öltés és terítő. Hurkolás, hímzés pamuttal. Heti 2 óra. (Együtt a IV. osztállyal.) Tanította: Bod Etelka.

Ének. Hangképzés, hallásképzés gyakorlatok, dur- és moll-

skálák további ismertetése, hármás hangzatok. Hoppe-Sztankó: Magyar énekkönyv II. rész. Heti 1 óra. Egyházi ének. Heti 1 óra. (Az I—VI. osztállyal együtt.) Karének. Heti 1 óra. (Az I—VI. osztállyal együtt.) Tanította: D'Isos Kálmánné.

Testgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Szertornázás. Játék. Heti 2 óra. (Együtt a IV. osztállyal.) Tanította: Zsenaty Emilia.

IV. osztály.

Hittan. Református keresztyén hittan. Istenről és az ő munkáiról. Jézusról és az ő munkáiról. A Szentlélekről és az ő munkáiról. A sirontúli életről. *Kézikönyv:* Szóts: Református keresztyén hittan. Heti 2 óra. (Együtt a III. osztállyal.) Tanította: április 1-ig Böszörményi Jenő, április 1-től dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv. Az irodalmi termékek osztályozása. Az elbeszélő költészet és műfajai. A prózai műfajok: leírás, elbeszélés és értekezés. A történetírás. *Olvasmányok:* Toldi. Az új földesúr. A befagyott Balaton. Alföldi korcsmáros. A házatlan zsöllér. Az utolsó szó Istenhez. Parasztok. Wesselényi Miklós. Erzsébet királyné. Szalán vezér, Botond, Cserhalom (Szemelvények krónikáinkból). II. Rákóczi F. vallomásaiból. Rákóczi halála (Mikes). Középkori magyar apácák (Beöthy). A fejedelem buzogánya (Jókai). A tatárok támadása (Pauler). *Költemények:* Jávorfáról (Tompai). A rab gólya (Arany). Terebélyes nagy fa (Tompai). A hamis tanu (Arany). Krisztus és a madarak (Gyulai). Szép Ilonka. Eposz-részlet az Iliasból és Zalán futásából. Megy a juhász. Rákócziné. Tetemrehívás. Szondi két apródja. Endre királyfi. *Írásbeli dolgozatok:* Az utolsó szó Istenhez (Tartalom). Arany Jánosról. Toldi otthon. Toldi bujdosása. Toldi Pesten. Erzsébet királyné emlékezete. Krónikáinkról. A föld. *Kézikönyv:* Révy-Lengyel: Retorika és Poétika I. Lehr-Riedl: Toldi. Heti 4 óra. Tanította: dr. Weber Arthur.

Német nyelv. Nyelvtan: Az alaktan ismételése, a mondattan gyakorlása. Olvasmányok német nyelven való megbeszélése. *Költemények:* Wanderers Nachtlied (Goethe). Du bist wie eine Blume (Heine). Elisabeths Rosen (Bechstein). Das Mädchen in der Fremde (Schiller). Der Taucher (Schiller). Der Schatzgräber (Goethe). Heideröslein (Goethe). Wenn ich ein Vöglein wäre. Niederes Loos. Venedig. *Olvasmányok:* Die Zeder. Der wilde Apfelbaum. Das kleine buckelige Mädchen. Tellsage. Tonino der Eremit. Der Rhein-strom. Deutschland. Goethes Eltern. Schillers Jugend. Schiller an

seine Mutter. Körner an seinen Vater. Die gute Mutter. *Írásbeli dolgozat*: Tartalomírás. Levelek. Leírás. *Kézikönyv*: Hirn-Paulay: Német retorikai és poétikai olvasókönyv. Heti 3 óra. Tanította: M.-L. Langreuter.

Francia nyelv. Olvasmányok: Louise écrit une lettre. Le cahier d'une mauvaise élève. Je veux faire comme papa. Le petit Chapeyron-Rouge. La Gaule et les Gaulois. Fondation de Marseille. La conquête de la Gaule. Attila en Gaule. Charlemagne. La France Féodale. Saint Louis. *Költemények*: A un enfant. La harangue. Le bon gîte. Les hirondelles. La fuseau de la grand'mère. Le loup et l'agneau. La fuite de l'hiver. Les deux grenadiers. *Nyelvtan*: Rendes igék ismételése. Leggyakoribb rendhagyó igék, a főbb nyelvtani szabályok ismételése. Melléknevek és igék vonzata. *Írásbeli*: tollbamondás, fordítások, kisebb átalakítások, egyszerű fogalmazás. *Tankönyv*: dr. Theisz Gyula: Cours moyen de langue française. Petite grammaire française. Heti 3 óra. Tanította: dr. Tóth András.

Számтан, geometria. Százalékszámítás és alkalmazásai. Kamatszámítás. Takarékbetétek. Értékpapírok kiszámítása. Váltóleszámtolás. — A kör kerülete és területe. A henger, kúp és gömb felszíne és térfogata. *Tankönyv*: Zettner-Váncza: Számтан II. rész. Szuppán: Mértan II. rész. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Történet. A középkor története, különös tekintettel a középkori művelődés történeti fejlődésére. *Kézikönyv*: dr. Takács György: A középkor története. Heti 2 óra. Tanította: április 9.-ig dr. Majorné Kenessey Anna, április 9.-től Toperczer Valéria.

Csillagászati földrajz. Heti 1 óra. Csillagászati földrajz elemei. A föld alakja. Az éggömb s az égboltozat naponkénti látszólagos mozgása. A nap látszólagos évi mozgása. Időszámítás. Föld forgása és keringése. A nappalok váltakozó hossza. Évszakok. Föld-övek. A Hold keringése a Föld körül. A Hold fényváltozásai. A Nap és Hold fogyatkozása. *Tankönyv*: Némethy K.: Csillagászati földrajz. Heti 1 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Egészségtan. Heti 2 óra. Az emberi szervezet és működésének ismertetése. Az egyes ember és nemzet egészségére ható tényezők ismertetése. A lakás egészséges és egészségtelen volta, az arra ható körülmények. Ruházat, testápolás, edzés. Betegségek, különösen a fertőző betegségek okai, elterjedésük módjai, elhárításuk eszközei, betegápolás. Balesetek elhárítása, első segélynyújtás. *Tankönyv*: Siklóssy: Egészségtan. Heti 2 óra. Tanította: januárig dr. Vörös Richárd, január 1.-től dr. Ertl Géza.

Háztartástan. A háztartás berendezése. A lakás. A ruházat. Az ételmezés. A kert. Hasznos háziállatok. Bevezetés a főzés elemeibe gyakorlati alapon. *Kézikönyv:* Marsits Rozina: Háztartástan. Heti 1 óra. Tanította: Szász Fanny.

Rajz. Síkéítmények másolása és tervezése, különös tekintettel a színezésre. Virágok, gyümölcsök rajzolása és festése természet után. Használati tárgyak természet után való rajzolása a szín- és fényhatások pontosabb feltüntetésével. Heti 2 óra. (Együtt a III. osztállyal). Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka. Varrás finomabb anyagon. Batiszt-kötény készítése. Foltozás, harisnya és vászon beszövés. Heti 2 óra. (Együtt a III. osztállyal). Tanította: Bod Etelka.

Ének. Vokalizált énekgyakorlatok, dur és moll hármashangzatok, négyeshangzatok ismertetése. Háromszólamú énekek. Hoppe-Sztankó énekeskönyve III. rész. Heti 1 óra. Egyházi ének. Heti 1 óra. (Az I—VI. osztály együtt) Karének. Heti 1 óra. (Az I—VI. osztály együtt). Tanította; D'Isoz Kálmánné.

Testgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Szerternázás. Játék. Heti 2 óra. (Együtt a III. osztállyal.) Tanította: Zsenaty Emilia.

V. osztály.

Hittan. A keresztyén egyház története. A keresztyén egyház fogalma, történelmének forrásai és felosztása. Az első keresztyén egyház megalapítása. Keresztyének üldöztetése a zsidóktól. Az apostolok. A keresztyének üldöztetése az I. és II. században. A keresztyén egyház apostoli szervezete. A papirend kifejlődése. A keresztyén egyház diadala Nagy Konstantin alatt. A keresztyén egyház terjeszkedése a II. korszakban. A magyarok keresztyén hitre térése. Izlam vallás. A pápai hatalom kifejlődése. VII. Gergely. Keresztes hadjáratok. Lovagrendek. Protestáló szellem. III. Ince. A pápai hatalom hanyatlása. Wiklef János és Husz János. *Kézikönyv:* Batory: A keresztyén egyház története. Heti 2 óra. Tanította: (Együtt a VI. osztállyal), április 1-ig Böszörményi Jenő, április 1-től dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv. A lírai költészet: dal, óda, elégia. Gondolati költészet. Tragédia és komédia. Retorika: a szónoki beszéd. Olvasmányok az elmélettel kapcsolatban: Sophokles: Elektra. Shakespeare: Coriolanus. Kisfaludy: Mátyás diák. Vörösmarty: A két szomszéd vár. *Költemények:* Népdalok. A Grand Caféban. Szep-

tember végén. A reményhez. Himfy dalaiból. Végrendelet. Mikes. A merengőhöz. A vén cigány. Vojtina ars poetikájából. A magyar nemes. *Beszédek*: Kossuth július 11-iki beszéde. Deák felirati beszéde. Gyulai emlékbeszéde Arany felett. *Írásbeli dolgozatok*: A Grand Caféban. Szeptember végén (jellemzés és esztétikai méltatás). Erzsébet királyné (emlékbeszéd). A görög dráma sajátosságai Elektra alapján. XIV. Lajos és kora. Coriolanus jelleme. Kossuth beszéde (szerkesztési eljárás). A tátrai kirándulás. *Kézikönyv*: Révy-Lengyel: Poétika és Retorika: Heti 4 óra. Tanította: dr. Weber Arthur.

Német nyelv. (Kezdő csoport.) *Olvasmányok*: Die Kraniche des Ibykus. Das Glück von Edenhall. Volksballaden. Hermann und Dorothea. Auszüge aus Wilhelm Tell. Die Heideschenke. *Költemények*: Mignon. Der Sänger. Belsazar. Im Oktober 1849. Leise zieht durch mein Gemüt. Lieder aus Wilhelm Tell. *Írásbeli dolgozatok*: Mignons Lebensgeschichte. Der Sänger. Ein Ferienausflug. Die Kraniche des Ibykus. Gedankengang von Lenaus Heideschenke. Charakter des Belsazar in Heines Gedicht. Das Glück von Edenhall (Inhalt). Hermann und Dorothea (Inhalt). Charakterbeschreibung von Hermanns Mutter. Ezenkívül tollbamondás és emlékezetből való leírás. *Kézikönyv*: Vajda-Schuster: Német irodalmi olvasókönyv. I. rész. Heti 2 óra. Tanította: dr. Weber Arthur.

(Haladó csoport.) *Olvasmányok*: Artussage. Gralsage. Der arme Heinrich. Jungfrau von Orléans. Iphigenie. Nathan der Weise. Aus Goethe und Schillers Leben. *Költemények*: An meine Mutter. Abschied vom Leben. Auszüge aus einigen Dramen. Lied von der Glocke. Kraniche des Ibykus. Lied eines Harfenspielers. *Írásbeli dolgozatok*: Ein Augenblick. Die Glocke tönt. Der arme Heinrich. Gedanken an einem Herbsttage. Die Tränen. Charakter der Iphigenie. Ein unnütz Leben ist ein früher Tod. Artussage. Was sehe ich von meinem Fenster. Jung gewohnt, alt getan. Meine beste Freundin. *Tankönyv*: Vajda-Schuster: Német irodalomtörténeti olvasókönyv. II. rész. Heti 2 óra. Tanította: M. L. Langreuter.

Francia nyelv. (Kezdő csoport.) *Olvasmányok*: La véritable richesse. Le champ d'orge. Honneur aux grands hommes. Les vieux. Le bon domestique. Fondation de Marseille. Eponine et Sabinus. Charlemagne. La vie seigneuriale. Jeanne d'Arc. *Költemények*: Le laboureur et ses enfants. Le soleil de ma Bretagne. Les hirondelles. Rencontre. Le fuseau de la grande mère. Tristesse. La grève des forgerons. *Írásbeli dolgozatok*: Compositions. Rédactions. Dic-

tées. *Tankönyv*: Theisz: Cours moyen de langue française. Heti 2 óra. Tanította: Berthe Boussard.

(Haladó csoport.) *Olvasmányok*: Lettres de Mme Sévigné. Corneille: Cid. Szemelvények az olvasókönyvből. *Költemények*: Le cor. Noël. Une légende. A l'auteur de Toldi. Testament. *Nyelvtan*: Ismétlés. Rendhagyó igék részletesebben. Szinonimák. *Írásbeli*: átalakítások, reprodukciók és könnyű fogalmazások. *Tankönyv*: dr. Theisz Gy.: Cours supérieur. Heti 2 óra. Tanította: dr. Tóth András.

Mennyiségtan. Az általános számokkal való számítás értelmezése. Algebrai számok összeadása, kivonása, szorzása. Negatív számok. Műveletek relatív számokkal. Osztás, törtszámok. A hatványozás. Kétagúak négyzete; számok négyzete és négyzetgyöke. Elsőfokú, egyismeretlenű egyenlet teljes tárgyalása. Aránylatok. Az algebrai ismeretek alkalmazása a területszámításra. A legfontosabb tételek a vonalak arányosságáról s ezek alapján a háromszögek hasonlósága. *Kézikönyv*: Horti-Suppan: Algebra és geometria. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Történet. Az újkor és a legújabb kor története, különös tekintettel az európai művelődés szellemi mozgalmaira (renaissance, reformáció, felvilágosodás, liberálizmus, nemzetiség, szociálizmus). Európa politikai földrajza. *Kézikönyv*: dr. Takács György: Az újkor története. Heti 4 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Természetrész. Az állatok életnyilvánulásai. Az állatok testének belső szerkezete. Az állatok szervei és működésük. Az állatok biológiai jelenségei. Az állatország felosztása. Az egyes törzsek, osztályok, rendek, családok jellemzése. Minden állatrend keretén belül a fontosabb állatok leírása, a rokon fajok felsorolása. *Kézikönyv*: Sztérenyi: Állattan. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Természettan. A testek általános tulajdonságai. A mozgások nevei. Az erők és összetételük. Szilárd, folyékony és légnemű testek mechanikája. A hőtan. *Kézikönyv*: Greguss-Berecz: Természettan. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Rajz. Tervezés magyaros és modern stílben, különös tekintettel a kézimunkára. Edények és egyéb használati tárgyak színes és plasztikus ábrázolása. Virágok, gyümölcsök és zöldségfélék festése természet után. Kitémött madarak, kagylók stb. ábrázolása írónnal és színezve. Heti 2 óra. Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka. Fehérnemű-szabásminta készítése mérték után. Női ing szabása és varrása, önállóan tervezett rajz után hímezve. Monogram-hímzés. Heti 2 óra. Tanította: Bod Etelka.

Ének. Hang- és hallásképzés, nehezebb négyszólamú mű- és népdalok előadása, lapról éneklés, solmizálás. Heti 1 óra. (Együtt a VI. osztállyal.) Egyházi ének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt. Karének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Tanította: D'Isoz Kálmáné.

Testgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabad gyakorlatok. Sportornázás. Svédornagyakorlatok. Játék. Heti 2 óra. (Együtt a VI. osztállyal.) Tanította: Szász Fanny.

VI. osztály.

Hittan. A keresztyén egyház története. A keresztyén egyház fogalma, történelmének forrásai és felosztása. Az első ker. egyház megalapítása. Keresztyének üldöztetése a zsidóktól. Az apostolok. A keresztyének üldöztetése az I. és II. században. A ker. egyház apostoli szervezete. A papirend kifejlődése. A ker. egyház diadala Nagy Konstantin alatt. A ker. egyház terjeszkedése a II. korszakban. A magyarok ker. hitre térése. Izlam vallás. A pápai hatalom kifejlődése. VII. Gergely. Keresztes hadjáratok. Lovagrendek. Protestáló szellem. III. Ince. A pápai hatalom hanyatlása. Wíklef János és Husz János. *Kézikönyv:* Bátor: A keresztyén egyház története. Heti 2 órán. Tanította: Április 1.-ig Böszörményi Jenő. Április 1.-től dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv. A magyar nemzeti irodalom története olvasmányok alapján a legrégibb időktől napjainkig. A pogánykor; ker. középkor; vallási harcok és nemzeti küzdelmek kora; a tespedés; az ébredés; irodalmi iskolák; Kármán; Csokonai; Kisfaludy Sándor; Berzsenyi; a nemzeti romanticizmus; Katona; Kisfaludy Károly; Vörösmarty; Tompa; Petőfi; Arany; a regény; a dráma; Madách. *Olvasmányok:* Bánk bán. Iréne. Csongor és Tünde. Buda halála. Az ember tragédiája. Abafi. Özvegy és leánya. Coriolanus. *Írásbeli dolgozatok:* Balassa. Erzsébet királyné. A kurucköltészet. Kisfaludy Irénje. Bánk bán sorsa. Mesei elemek a Csongor és Tündében. Attila alakja a Buda halálában. *Kézikönyv:* Révy-Lengyel: A magyar irodalom története. Heti 4 óra. Tanította: Weber Arthur.

Német nyelv. (Kezdő csoport.) *Olvasmányok:* Ekkehard. Mutter und Kind. Minna von Barnhelm. Maria Stuart. Heine's Wallfahrt nach Kevlar. Lied eines Trompeters. Az utóbbi négyből könyv nélkül is. *Írásbeli dolgozatok:* Fogalmazás, tartalomelmondás, leírás.

Tankönyv: Vajda-Schuster: Német irodalomtörténeti olvasókönyv. II. rész. Heti 2 óra. Tanította: M. L. Langreuter.

(Haladó csoport.) A német irodalom története olvasmányok alapján a XIX. század közepéig. Indogermánok. Germánok. A középkori irodalom főbb vonásaiban. A német irodalom virágkora: Lessing, Goethe, Schiller. A romantikus iskola: Kleist. *Olvasmányok*: Goethe: Torquato Tasso. Lessing: Minna von Barnhelm. Kleist: Der Prinz von Homburg. *Írásbeli dolgozatok*: Meine Lebensgeschichte. Das Hildebrandslied. Der arme Heinrich und die Epik des Mittelalters. Minna von Barnhelm und der siebenjährige Krieg. Die Wahrheit der Darstellung im Prinzen von Homburg. Historischer Hintergrund von Torquato Tasso. Schillers Max (Wallenstein) und Kleists Prinz von Homburg. Ezenkívül fordítási gyakorlat. *Kézikönyv*: Vajda-Schuster: Német irodalmi olvasókönyv. II. rész. Heti 2 óra. Tanította: dr. Weber Arthur.

Francia nyelv. (Kezdő csoport.) *Olvasmányok*: Le roman d'un jeune homme pauvre. Corneille: Le Cid. Mme de Sévigné: La mort de Vatel. V.: La poupée de Cosette. G. Sand: Le vieil âne. Loti: L'épousée du naufragé. *Költemények*: La Fontaine: Le savetier et le financier. A. Chenier: La jeune captive. Lamartine: Le lac. A. de Musset: Rappelle-toi. *Írásbeli dolgozatok*: Átalakítás, fogalmazás, kisebb reprodukciók. *Kézikönyv*: Theisz: Cours supérieur de langue française. Heti 2 óra. Tanította: Berthe Boussard.

(Haladó csoport.) *Olvasmányok*: L. Halévy: L'Abbé Constantin. E. Rostand: Cyrano. Sandeau et Augier: Le gendre de M. Poirier. Szemelvények az olvasókönyvből. Az olvasmányokkal kapcsolatban az írók és munkásságuk rövid ismertetése. *Költemények*: A la fin de Septembre. Le cor. La légende du Chevrier. Les adieux de M. Stuart. Prière. Részlet a Cyranóból. *Nyelvtani* ismeretek ébrentartása és kiegészítése. *Írásbeli*: reprodukciók, tartalomkivonatok, könnyebb fogalmazások. *Tankönyv*: Theisz: Cours supérieur. Heti 2 óra. Tanította: dr. Tóth András.

Lélektan és neveléstan. A filozófia vázlatos története. A lélektan eszközei és segédtudományai. Test és lélek. Idegrendszer. Vérmérséklet. Átöröklés. Az érzet. A képzet. Asszociáció. Az érzelem és fajtái. A képzelet. Álom. Illúzió. Az öntudat. A figyelem. Az akarat. Lelki betegségek. Az értelem, érzelem és akarat nevelése. *Kézikönyv*: Sztinyai: Lélektan és neveléstan. Heti 2 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Mennyiségtan. Köbre emelés. Köbgyökvonás- és alkalmazásai geometriai feladatok megoldására. A két és több ismeretlenes

elsőfokú egyenletrendszer megoldása. A számtani és geometriai haladvány. A kamatos kamatszámítás. Évi betétek számítása. Járdekszámítás. Kölcsöntörlesztés. Pythagoras tétele és alkalmazása a testek felszíne és térfogatszámításánál. *Kézikönyv*: Horti—Suppan: Algebra és geometria. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Történet. Magyarország oknyomozó története, tekintettel az alkotmány és művelődés fejlődésére. A mai Magyarország és Ausztria egymáshoz való viszonya. Magyarország politikai földrajza. *Kézikönyv*: Sebestyén Gyula: A magyar nemzet története. Heti 3 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Növénytan. A növények külső tagoltsága. Belső szervezetük nagy vonásokban, életfolyamataikkal kapcsolatban. A sejt és szövetek alaktani és élettani tekintetben. Táplálkozás, tápláló anyagok, asszimilálás, a táplálék felvétele, nedvkeringés, párolgás. Lélegzés. A virágos növények beporozása, oltása, dugványozása, szemzése. Termés és magvak, azok elterjesztése. Csírázás, növekedés, mozgás. Élősködés. Mesterséges és természetes rendszer. Virágtalan növények főbb csoportjai. Virágos növények ismertetése. *Kézikönyv*: Pazlavszyk: Növénytan. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Természettan. Hangtan, fénytán, mágnesség és elektromosság-tan. A kozmográfia elemei. *Kézikönyv*: Greguss-Beretz: Természettan. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Ének. Ugyanaz, ami az V. osztályban. Heti 1 óra. (Együtt az V. osztállyal.) Egyházi ének. Heti 1 óra. (Az I—VI. oszt. együtt.) Karének. Heti 1 óra (Az I—VI. oszt. együtt.) Tanította: D'Isoz Kálmánné.

Rajz. Az V. oszt. anyaga kibővítve. A tanulók egyéni hajlamuk és képességük szerint dolgoznak. Csendéletek természet után; lapminták másolása. Az olajfestés elemei. Heti 2 óra. Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka: Szabadon választott finomabb munkák. Montirozás. Aranyhímzés. Blúzhímzés. Gépvarrás. Heti 2 óra. Tanította: Bod Etelka.

Torna. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Sziertornázás. Svédgyakorlatok. Játék. Heti 2 óra. (Együtt az V. osztállyal.) Tanította: Szász Fanny.

Az angol nyelvet 3 csoportban tanulták. *I. csoport*: Dictation. Plate: Translation and Grammar first part to lesson 16. Pieces from Royal Reader I. *II. csoport*: Plate: From 16th lesson to the 40th. Translation and Grammar. Dictation. Pieces from Royal Reader IV. *III. csoport*: Plate: Grammar and Translation. Dictation. Reading: The Lay of the Last Minstrel by sir Walter Scott.

Szertárak.

a) *Természettani gyűjtemény.* Öre: Darvas Anna. E gyűjtemény az 1912—13. iskolai év folyamán a következő, vétel útján szerzett eszközökkel gyarapodott:

8 drb fajsúlykocka tokban. Különböző fajsúlyú folyadékok üvegcsőben. Ejtőcső csappal ellátott talapzattal.

Gallilei lejtője. Higanyeső-készülék. 1 drb Bunsen-égő három lábbal és hálóval.

Készülék pálcák hőkoztá tágulására elektromos kapcsolással. Készülék folyadékok hőtágulására.

Mágnes vasérc.

Villámlócső. Elektromágnes. Crookes-cső foszforeszkáló anyaggal. Crookes-cső aluminium keresztrel. Röntgen-lámpa tartóval. Baryumplatincianür-ernyő fényvédővel. Az ezen évi gyarapodás értéke: 259 K 70 fillér. Az egész szertár értéke: 2282 K 14 fillér.

b) *Állattani szertár.* Öre: Szász F. E gyűjtemény az 1912/13. iskolai évben a következő, vétel útján szerzett eszközökkel gyarapodott: 5 drb mikroszkopiai metszet, 14 drb különféle rovar, 8 drb falitábla, 4 drb preparátum spiritusban, 5 drb kitömött állat (emlős és madár), 1 drb tengeri pók (dr. Ványi Ferenc tanár úr ajándéka). Az évi gyarapodás értéke: 135 K 50 fillér. Az állattani szertár jelenlegi értéke: 1257 K 45 fillér.

c) *Növényteni szertár.* Öre: Szász Fanny. Ez évi gyarapodás: 3 drb préselt növény, 23 drb falitábla. Az évi gyarapodás értéke: 69 K 30 fillér. A szertár jelenlegi értéke: 351 K 26 fillér.

d) *Ásványteni szertár.* Öre: Szász Fanny. Ez évi gyarapodás: drágakő-utánzatok, porcellán-minták, Dawy-féle biztosító-lámpa. Évi gyarapodás: 60 K. A szertár jelenlegi értéke: 241 K.

e) *Vegytani szertár.* Öre Szász Fanny. Jelen értéke: 114 K 58 fillér.

f) *Egészségtani szertár.* Öre: dr. Ertl Géza. Évi gyarapodás értéke 200 K. A szertár értéke: 368 K 50 fillér.

g) *Történelmi szertár.* Öre: dr. Ványi Ferenc. Évi gyarapodás értéke: 4 K. A szertár értéke: 390 K.

h) *Földrajzi szertár.* Öre: dr. Ványi Ferenc. Évi gyarapodás értéke: 154 K. A szertár értéke: 473 K.

i) *Szemléltető képek idegen nyelvek tanításához.* Öre: M.-L. Langreuter. Évi gyarapodás értéke: 1 K 80 fill. Összes érték: 115 K 30 fill.

j) *Rajzszertár.* Öre: Seffer Ella. Évi gyarapodás értéke: 118 K 25 fill. A szertár értéke: 376 K 40 fill.

k) *Tornaszertár.* Öre: Zsenaty Emilia. A szertár értéke: 611 K 52 fill.

Könyvtárak.

a) *A tanári könyvtár* gyarapodása az 1912/13. évben: Pintér: Magyar irod. tört. I—IV. Révai Lexikon VI—VII. Tátrakalauz. Magas Tátra. Ferenczi: Eötvös. Kriza: Vadrózsák. A műveltség könyvtárából: Az ember, Élők világa, Technikai vívmányok, Művészet, Magyar irod. tört. Ferenczi: Csokonai. Kéki: Tompa. Váczi: Kazinczy. Szinnyi F.: Arany. Császár: Kisfaludy S. Grimmsehl: Lehrbuch der Physik. Schwechow: Schulpraxis. Meyer: Lit. Gesch. des XIX. Jh. Baath—Holmberg: Körner. Freytag: Die Journalisten. Pokoly: Az erdélyi ref. egyház. Zsilinszky: Az országgyűlések vallásügyi tárgyalásai. Carlyle: Francia forradalom. Volksbücher: Königin Luise, Scheffel, Körner, Friedrich d. Grosse. Endrődy: Magyar költészet kincsháza. Tschudi: Elisabeth. Warga L.: Keresztyén egyház tört. Szikra: Nagy asszonyok élete. Halévy: L'abbé Constantin. Feuille: Le roman d'un jeune homme. Szepesi középhegység. Kenessey: A biblia női alakjai. Aurbacher: Ein Volksbüchlein. Payot: Akarat nevelése. Picard: Das Wissen der Gegenwart in Mathematik. Székely Gy.: Morálpedagógiai kérdések. Crane: Vonal és forma. Freud: Psychoanalisis. Ambrus: Vezető elmék. Graul: Bilderatlas. Kunstgeschichte in Bildern I—V. *Pruzsinszky: Kálvin János. Magyar Figyelő 1913. Shakespeare: III. Richárd. Nyugdíjtörvény 1912. Goethe: Iphigenie. Vasárnapi Ujság 1913. Budapesti Szemle 1913. Lay: Führer durch den Rechtsschreibeunterricht. Sándor S.: *Emke megalapítása.

*Pruzsinszky: Bod Péter. Adlerfeld-Ballestrem: Windbeutel. Összesen: 63 munka. Értéke: 490 K. Az egész könyvtár értéke: 1850 korona. — A *-gal jelzettek a szerző ajándéka. A könyvtár őre: dr. Weber Arthur.

b) *Ifjúsági könyvtár*: Gyarapodott ebben az évben ajándékozás útján 11 drb. művel, vétel útján 73 drb. művel, 278 K 94 fill. értékben. A könyvtár jelenlegi állománya és értéke: 260 mű, 920 K 01 fill. értékben. Őre: Zsenaty Emilia.

Az intézetről s a vele kapcsolatos internátusról általában.

Az intézet célja magyar hazánknak és egyházunknak *művelt* lelkű, *tanult*, kedélyükben derült, vidám és testileg *edzett*, szóval munkás, erőteljes, öntudatos, házias keresztyén leányokat nevelni, így készíteni őket elő jövőendő hivatásukra, melyet később a családban és a társadalomban be kell tölteniök.

Evégből intézetünk a tanítás és nevelés nehéz, sok kitartást, türelmet s végtelen sok szeretetet kívánó munkájára a legjobb erőket nagy gondossággal válogatja meg s a nagynevű alapítók szándékának megfelelőleg minden tekintetben elsőrendűt nyújt, anélkül azonban, hogy fényűzésre való hajlamot, nagyravágyást vagy nagy igényeket nevelne növendékeiben.

Ez intézet harmonikus nevelést ad növendékeinek. Első sorban *lelki műveltséget*, melynek alapja a *vallásosság*. A nevelés iránya evangéliumi keresztyén szellemű, amit példával és szóval egyaránt nevelünk a gyermekek lelkében. A gyermekek viszont kötelességeik pontos, lelkiismeretes teljesítésében, szülőik és előljáróik tiszteletében, egymásiránti testvéri szeretetben gyakorolják a krisztusi parancsokat.

Az evangélikus növendékek a reformátusokkal közösen vesznek részt a vallásórákon, konfirmációra azonban saját lelkészük készíti el őket. A róm. kath. vallású növendékeket külön hitoktató tanítja; e célra évi 20 korona külön díjat fizetnek.

Mint hogy a lelki műveltség külső kifejezője a finom modor, a gyermekek nevelésénél erre is nagy gondot fordítunk, továbbá arra is, hogy megjelenésükben szerények és egyszerűek legyenek. Az érintkezés az intézet előljárói és növendékei között, mind a tanítási órák alatt, mind azokon kívül, barátságos, szeretetteljes.

Az intézet vezetősége a legnagyobb ügyszeretettel, odaadással,

lelkesedéssel fáradozik, hogy az intézet mintaszerű legyen, működését a tanítás sikeres eredménye s a szülők elismerése kísérje.

A *tanítás* a felsőbb leányiskolák számára kiadott miniszteri tanterv alapján történik.

A tanulmányok kiegészítésére megfelelő ifjúsági olvasmányokat adunk a növendékek kezébe. (Hazulról s rokonoktól olvasás céljából könyveket hozni szigorúan tiltva van.)

A zene- és énektanítást arra képesített tanerők végzik.

Az idegen nyelveket külföldi, német, francia, angol tanítónők tanítják. Az idegen nyelvek elsajátítására a rendes tanítási órákon kívül bő alkalmuk van a növendékeknek, minthogy szabad idejüket rendszerint valamely idegen nyelvű tanítónő felügyelete alatt töltik.

A növendékek kötelesek egymás közt is azt az idegen nyelvet használni, melyet a felügyelő tanítónő beszél.

Testi nevelés. Intézetünk a jelenkor igényeinek megfelelőleg, különös gondot fordít a testi nevelésre. Külön intézeti orvosunk van, ki naponta látogatja a növendékeket s gondos ápolásban részesíti őket. Az épület kedvező fekvése, a tiszta friss levegő, az intézet mellett elterülő kert, játszótér, mind előmozdítói a testi nevelésnek. A növendékek jól szellőzött hálótermekben alusznak, tanítónők felügyelete alatt. A növendékek tisztaságára nagy gondot fordítunk. Hetenként fürödnek.

Az intézet gondoskodik nagyobb baj esetén a beteg gyermeknek megfelelő orvosprofesszorhoz való kísértetéséről (pl. fogorvos, fülorvos stb.), ha azonban a szülő maga választja a tanárt, a kísértetről tartozik gondoskodni, illetve azt fizetni.

A *táplálék* könnyű és egészséges. Reggel tejet vagy kávé, kiflit és kenyeret, vaját, mézet kapnak a növendékek; tízórára vajás kenyeret, sajtot vagy szalámit; ebédre három tál ételt és gyümölcsöt, ozsonnára tejet vagy kávé és kiflit, vacsorára két tál ételt és gyümölcsöt. *Édességet vagy gyümölcsöt a gyermekeknek küldeni csak név- és születésnapkor szabad.* Az érkező csomagokat tanítónő felügyeletében kell felbontani.

A növendékek naponként egy órát *sétálnak*. Ezt az órát télen korcsolyázással, tavasszal és ősszel játékkal töltik. Általában mikor az időengedi, mindig a szabadban vannak a növendékek. Időnként nagyobb kirándulásokat is tesznek Buda hegyes vidékén, a Margitszigetre stb.; máskor meg kisebb csoportokra osztva, uszodába vezetjük őket.

A test fejlesztésére, a megszabott *tornaórákon*, testgyakorlatokat és tornajátékokat végeznek a leánykák. Meleg hónapokon a tornázás

az udvaron történik, télen a tornateremben. A téli hónapokban hetenként kétszer táncolni tanulnak a növendékek.

Az intézetbe csak testileg és lelkileg *egészséges* leánykák vétetnek fel. Külön étkezést csak az intézeti orvos rendeletére engedünk meg.

Ha valamely növendék évközben súlyosabban megbetegednék, vagy ragályos betegségbe esnék, erről az igazgatónő a szülőket azonnal értesíti. Amennyiben a szülők másként nem intézkednek, vagy sürgősség esetén, ugyancsak az igazgatónő gondoskodik súlyosabb esetben a szükséghez képest, ragályos megbetegedés esetén mindig, a betegnek az egyetemi, vagy valamely fővárosi gyermekkórházban való megfelelő elhelyezéséről. A ragályos betegnek kórházi ápolását kívánja mind a beteg érdeke, mind a többi növendékek biztonsága, mert azt az állandó orvosi felügyeletet és szakszerű kezelést, amelyet a beteg gyermek akár az egyetemi, akár a fővárosi minden igényeket kielégíteni képes kórházakban nyer, az intézet pótolni, bármely gondos és szeretetteljes is legyen benne az ápolás, nem képes. De az oly elkülönítés is, mely a többi gyermekre elragadás eshetőségét kizárja, majdnem lehetetlen az intézetben. A kórházi ápolásnak ezek a nagy előnyei okozzák, hogy azt ilyen esetekben a főváros előkelő körei is mind nagyobb mértékben igénybe veszik. A kórházi költség a szülőket terheli.

A nevelőintézet *házi rendje* a következő:

Reggel hétkor kelnek fel a növendékek, $\frac{3}{4}$ 8-kor van a reggeli, 8-kor a közös házi áhítat (ima, bibliaolvasás), 8—1-ig tanítás, közben 10-kor második reggeli, 1-kor ebéd, d. u. 2—4-ig zene-, séta- és társalgási óra, 4 kor uzsonna, 4— $\frac{1}{2}$ 5-ig játszás az udvaron, $\frac{1}{2}$ 5—7-ig a következő napra szóló feladatokat végzik a növendékek, 7— $\frac{1}{2}$ 8-ig játszás, beszélgetés, $\frac{1}{2}$ 8-kor van a vacsora. Minden gyermek hozhat magával 1—1 társasjátékot vagy babát, *de regényt nem szabad*.

Vacsora után játszanak, olvasnak, kézimunkát végeznek a növendékek, természetesen állandóan felügyelet alatt; 9-kor közös imádság után aludni térnek.

Kimenő vasárnapokon benn az intézetben van *házi istentisztelet*, a közbeeső vasárnapokon pedig templomba kísértetnek a növendékek. Látogatásokat fogadhatnak a növendékek a hónap minden vasárnapján délután 2—5 óra között. Látogatók lehetnek családtagok, vagy a szülők által az igazgatónőnél bejelentett rokonok, ismerősök (természetesen főleg nőrokonok; az intézet nem kedveli a férfi-látogatókat.) *Hétköznapon* vidéki szülő csak *délután* látogathatja

meg gyermekét, a délelőtti *tanítási idő* alatt a növendékek senkit sem fogadhatnak. Hétköznapon helybeli rokon a növendéket nem látogathatja.

A növendékek a hónap minden 2. és 4. vasárnapján a szülők kíváratára *kimehetnek* szüleikhez, vagy az azok által kijelölt rokonokhoz; d. e. 11-től este 7 óráig maradhatnak távol. A gyermekek csak kísérelével távozhathatnak az intézetből és jöhetnek ismét oda vissza. *A kitűzött időre pontosan vissza nem térő növendék elveszti a következő kimenetel jogát.* Kéri az igazgatóság, hogy a pontos időt betartani szíveskedjenek a szülők és rokonok is, mert a folytonos elkésés sok kellemetlenségre ad okot.

Mind nevelési szempontból, mind pedig a külső csín és egyöntetűség kedvéért a növendékek *egyenruhát* tartoznak viselni. A téli ruhákat gyapjuszövetből, a nyáriakat világoskék csíkos zefirből, illetve fehér kékcsíkos delainból és fehér hímzett battisztból készítik. Az egyenruhát, kötényt és kalapot az intézet a lehető legjutányosabb áron szerzi be a szülők számlájára, de külön is megrendelhető Budapesten, Szénássy Gyulánál (Kristóf-tér).

A gyermekek fehérneműiket és ruháikat maguk tartják rendben és a kisebb javításokat és foltozásokat maguk végzik a felügyelőnő segítségével.

Fehérneműt hetenként kétszer, ágyneműt kéthetenként váltanak.

A növendékek tartoznak a következő *ruhaneműeket és ágyneműket* magukkal hozni:

nappali ing	12 drb	mosdótáltörölő	6 drb
hálóing	6 „	pohártörölő	6 „
sifon-nadrág (ezenkívül esetleg 6 barchet)	8 „	abrosz (6 személyes)	2 „
nyárifehéralsószoknya	4 „	asztalkendő	6 „
színes flanell „	2 „	esernyő	1 „
sötétkék lüszter alsó- szoknya	2 „	sárcipő	1 pár
hálókabát	6 „	gombra járó síma párnahuzat	4 drb
fekete harisnya	12 pár	pokróclepedő 250/180 cm. nagyságban	4 drb
sifon alsó derék	12 drb	alsó lepedő rendes nagyságban	4 „
zsebkendő	24* „	vászon fürdőlepedő	1 „
fehér félkendő	3 „	melegkendő vállra	1 „
törülköző	6 „		

* A meghűlésre hajlandók 36 zsebkendőt hozzanak, megfelelő nagyságút, ne apró battisztokat!

reggeli cipő	1 pár	kék zefir ruha	1 drb
párna 55/75 cm nagys.	1 drb	sötétkék téli felöltő . . .	1 „
ruhakefe	1 „	„ tavaszi „	1 „
Előírt minta szerint:		kötény (minta szerint) . . .	4 „
téli blúz <i>bélelt</i>	2 drb	magas cipő	2 pár
sötétkék alj	2 „	fél cipő	2 „
nyári blúz	4 „	téli kalap, nyári kalap, sapka,	
sötétkék kimenő ruha . . .	1 „	fésűládika, varróeszköz.	
csikos kimenő gallérral . . .	1 „	Kisebb fajta utazókosár az év-	
fehér hímzett battiszt-		közi szünidőkre.	
ruha	1 „		

A bordó intézeti pokróc előre megrendelhető Haasnál, Gizella-tér vagy Wein Károlynál, Kiskorona-utca. Az intézet igazgatója a felvétellel egy időben közli a növendék *sorszámát*, mit minden egyes darabba piros pamutlall kell bejegyezni. Ez a bejegyzés okvetlen szükséges, enélkül a gyermek fehéreneműit a szülők költségére azonnal varrónőhözadjuk. Az újnövendékfehéreneműi *kimosva* küldendők az intézetbe.

Az egyöntetűség és rendes kezelés szempontjából kívánatos, hogy ezen cikkekből a növendék *se többet, se kevesebbet* ne hozzon magával; továbbá a cikkek, ha nem is újak, mindenesetre *jó karban levők* legyenek. Amely gyermek már több év óta van az intézetben, annak fehéreneműit otthon kijavíttatni kérjük. Az intézeti kötényen, ruhán kívül mást a növendék nem viselhet. Felkérjük a tisztelt szülőket, hogy leánykáikkal se felesleges párnákat ne küldjenek, se a fehéreneműt díszesre ne csináltassák. — Ékszer, órát viselni nem szabad, a meglévőket az igazgatónő magához veszi s csak a tanév végén adja vissza tulajdonosának.

A növendék hetenként egy korona *zsebpénzt* kaphat, *ennél nagyobb összeget nem tarthat magánál*, hanem köteles azt az igazgatónőnél megőrzés végett letenni. A növendék mindent megkap az intézetben, amire szüksége van, éppen azért fölösleges, sőt helytelen *titokban pénzzel ellátni*; ez sok bajnak okozója lehet.

Ellátás- és tanítási díj 1400 korona, melyből 1000 korona esik az ellátásra, 300 korona tandíjra és 100 korona a zene tanítására. Akik alaposabb zenei képzésben óhajtják leányaikat részesíttetni, azok egész órás oktatásra is beíratják őket, természetesen 100 korona évi külön díj fizetése mellett. Beíratási díj 10 korona. Országos nyugdíjintézeti járulék 6 korona. Mosatás havonta 8 korona. A tanítási és ellátási díjat a növendékek

három részletben: beiratáskor, karácsonykor és husvétkor fizetik. Ugyanakkor a szülők a növendékek esetleges kiadásaira, könyvekre, ruházatra, kézimunkákra *50 korona előleget* hagynak az igazgatónőnél, aki erről karácsonykor és év végén számlák csatolásával pontosan elszámol. Kíváncsok, hogy a szülők minden aprólékos dologgal (fésűk, haj-, ruhakefe, szappan, cipők stb.) előre lássák el gyermekeiket, hogy a külön számlák minél kisebb összeget tegyenek ki.

Kimaradás esetén tanítási és ellátási díjat vissza nem adunk még abban az esetben sem, ha a gyermek évközben az intézetet betegség vagy más ok miatt elhagyná.

Felvételre az előző iskolai év végén június 25-ig kell jelentkezni levélben vagy személyesen; később, nevezetesen szept. 20-ig csak igazolt oknál fogva és helyüresedés esetén vehetők fel növendékek. A jelentkezésnél bemutatandó az illető növendék keresztlevele, oltási bizonyítványa, a legutolsó évben kapott iskolai bizonyítványa és egészségi bizonyítványa. *Aki gyermekét a következő tanévre beíratta s július 15-ig vissza nem lépett, még abban az esetben is tartozik a tanítási, illetve ellátási díj egyharmadát megfizetni, ha a leánya a tanév elején az intézetben meg sem jelent.*

Felveszünk az intézetbe *félkosztos* (félbennlakó) növendékeket is, kik reggel 8-tól délután 6-ig vannak az intézetben s így tízórait, ebédet és oszonnát kapnak; ezek 1000 koronát (600 koronát az ellátásért, 400 koronát a tanításért), 6 korona országos nyugdíjintézeti járulékot és 10 korona beiratási díjat fizetnek. E díj fejében nevelőnők felügyelete alatt végzik iskolai feladataikat, részt vesznek az idegennyelvű társalgási órákon, zongoraórát vesznek, a bennlakókkal teljesen egyenlő elbánásban részesülnek. Minthogy sétákon, ünnepélyeken stb. a bennlakó növendékekkel együtt jelennek meg, az egyenruhától eltérő ruhát, kalapot (sem rövid harisnyát!) nem viselhetnek. Minden félkosztos növendék hat asztalkendő, négy törülközőt hoz magával.

Ezekén kívül felveszünk *bejáró növendékeket*, kik évi 350 koronát, 6 korona országos nyugdíjintézeti járulékot és 10 korona beiratási díjat fizetnek; előbbiben bennfoglaltatik a tízórai is (de zenetanítás nem).

A félkosztos és bejáró növendékek az intézetben való tartózkodásuk alatt kötelesek a bennlakó növendékekkel egyformán a házirendhez szigorúan alkalmazkodni. A bejárók — ha az egyenruhát, kalapot be nem szerzik — feltűnő ruhadarabot (pl. piros, rózsaszín blúzt) ne vegyenek fel!

A növendékek névsora az 1912—13. iskolai évben.

A felsőbb leányiskola 6 osztályába magántanulókkal együtt összesen 72 növendék iratkozott be, kik közül 68-an tettek vizsgálatot. Az internátusba 41 növendéket vettünk fel.

Szám	N é v	Lakóhely	Megjegyzés
<i>I. osztály.</i>			
1	Balla Margit	Budapest	bejáró
2	Beretvás Irma	"	"
3	Bernát Mária	"	félbennlakó
4	Corzán Vanda	"	"
5	Dókus Anna	Sátoraljaújhely	bennlakó
6	Br. Feilitzsch Erzsébet . . .	Budapest	bejáró
7	Kovács Lidia	"	"
8	Orphanides Margit	"	"
9	Rétsey Irén	Sülelmed	bennlakó
10	Schilling Julia	Budapest	bejáró
<i>II. osztály.</i>			
1	Antalfy Jolán	Teregova	bennlakó
2	Auguszt Elza	Budapest	"
3	Madarasi Beck Emilia . . .	"	félbennlakó
4	Brázay Ilona	"	bejáró
5	Jellinek Edna	"	bennlakó
6	Koerfer Adrienne	"	bejáró
7	Kubinyi Mária	"	"

Szám	N é v	Lakóhely	Megjegyzés
8	László Irma	Nagykároly	bennlakó
9	Molnár Éva	Budapest	bejáró
10	Vadász Elza	Kispest	bennlakó
11	Zathureczky Livia	Cécke	"
12	Zellner Katalin	Budapest	bejáró
<i>III. osztály.</i>			
1	Bessenyei Judit	Erdőgyarak	bennlakó
2	Csary Mária	Újcsanálós	"
3	Karafiáth Pálma	Budapest	bejáró
4	Br. Kemény Berenice	Alsójárá	bennlakó
5	Sebesta Bella	Budapest	félbennlakó
6	Szegő Klotild	"	"
7	Viczián Erzsébet	Veresegyháza	bennlakó
8	Wanner Dóra	Budapest	bejáró
<i>IV. osztály.</i>			
1	Bárczay Erzsébet	Bárca	bennlakó
2	Bessenyei Anna	Budapest	"
3	Buda Etelka	Alsófarkadi	"
4	Csontos Mária	Kiskunhalas	"
5	Drahós Karola	Budapest	bejáró
6	Br. Györffy Mária	Kraszna	bennlakó
7	Haupt Margit	Budapest	bejáró
8	Hornyánszky Jolán	"	"
9	Br. Kemény Gizella	Alsójárá	bennlakó
10	Kölcsey Borbála	Szatmár	"
11	Madarassy Vilma	Budapest	bejáró
12	Péchy Erzsébet	"	"
13	Szili Katalin	Dunaadony	bennlakó
14	Viczián Ida	Veresegyháza	"

Szám	N é v	Lakóhely	Megjegyzés
<i>V. osztály.</i>			
1	Bekker Lujza	Budapest	bennlakó
2	Breuer Klotild	Zilah	"
3	Dőry Ilona	Székesfehérvár	"
4	*Drahos Karola	Budapest	bejáró
5	Farkas Gizella	Kiskunhalas	bennlakó
6	Farkas Irén	Fót	"
7	Farkas Lili	Budapest	"
8	Gerstenberger Krisztina . . .	"	bejáró
9	Glos Margit	"	"
10	Br. Győrfy Márta	Kraszna	bennlakó
11	Br. Kemény Gabriella	Magyarbükks	"
12	Kovácsné Mária	Batizvasvári	"
13	Révész Olga	Zilah	"
14	Ritter Olga	Kalaznó	"
15	Szemere Márta	Gomba	"
16	*Tombor Hilda	Budapest	bejáró
17	Ugron Anna	Fiátfalva	bennlakó
18	Villám Márta	Rákosszentmihály	"
19	Mészöly Ilona	Budapest	magántanuló
<i>VI. osztály.</i>			
1	Banga Ilona	Hódmezővásárhely	bennlakó
2	Bencze Ella	Szabadszállás	"
3	Bencze Jolán	"	"
4	Haich Erzsébet	Budapest	bejáró
5	Kelecsényi Mária	Vukovár	bennlakó
6	Leővey Margit	Újfehértó	"
7	**Oberhammer Vilma	Budapest	bejáró
8	Szalay Ilona	"	"
9	Tóth Lenke	Kisszállás	bennlakó

* Évközben kimaradt. — ** Nem tett vizsgálatot.

Az 1913/14. iskolai évben használandó tankönyvek jegyzéke.

I. osztály. Révy F.: Kis magyar nyelvtan I. rész.

Révy F.: Magyar olvasókönyv I. kötet.

Scholz-Schürger: Földrajz I. rész.

Kogutovicz: Iskolai atlasz.

Décsei, Szécskay: Természetráaj.

Váncza: Számtan I. rész.

Szuppán: Mértan I. rész.

Hoppe-Sztankó: Magyar énekkönyv.

Hirn-Paulay: Német nyelv és olvasókönyv I.

Theisz: Cours élémentaire.

II. osztály. Révy F.: Kis magyar nyelvtan II. rész.

Révy F.: Magyar olvasókönyv II. kötet.

Dr. Takács: A magyar nemzet története.

Scholz-Schürger: Földrajz II. rész.

Kogutovicz: Iskolai atlasz.

Legeza: Ásvány-, közet- és földtan.

Váncza: Számtan I. rész.

Szuppán: Mértan II. rész.

Hoppe-Sztankó: Magyar énekkönyv.

Hirn-Paulay: Német nyelv és olvasókönyv I.

Theisz: Cours élémentaire.

III. osztály. Révy-Tolnai: Stilisztika.

Balassa: Rendszeres magyar nyelvtan.

Scholz-Schürger: Földrajz II. rész.

Kogutovicz: Iskolai atlasz.

Sáringér: Fizikai földrajz.

Dr. Takács: Ó-kor.

Kogutovicz: Történelmi atlasz.

Roscoe, Legeza: Kémia.

Váncza: Számtan II. rész.

Szuppán: Mértan II. rész.

Hoppe-Sztankó: Magyar énekkönyv.

Hirn-Paulay: Német nyelv és olvasókönyv II.

Theisz: Cours moyen de langue française.

IV. osztály. Révy-Lengyel: Retorika és poétika. I.

Arany: Toldi.

Dr. Takács: Középkor.

Kogutovicz: Történelmi atlasz.

Némethy K.: A csillagászati földrajz elemei.

Váncza: Számítan II. rész.

Szuppán: Mértan II. rész.

Dr. Fodor—Dr. Gerlóczy: Egészségtan.

Marsits Rozina: Háztartástan.

Hoppe-Sztankó: Énekkönyv.

Hirn-Paulay: Német retorikai és poétikai olvasókönyv.

Theisz: Cours moyen. Petite grammaire française.

V. osztály. Révy-Lengyel: Poétika és retorika. II.

Kogutovicz: Történelmi atlasz. Újkor.

Dr. Takács: Újkor.

Greguss-Berecz: Természettan.

Szterényi: Állattan.

Horti-Szuppán: Algebra és geometria.

Hoppe-Sztankó: Énekkönyv.

Vajda-Schuster: Német irod. olvasókönyv. I.

Theisz: Cours supérieur.

VI. osztály. Révy-Lengyel: A magyar irodalom története.

Madách: Az ember tragédiája.

Sebestyén: Magyar nemzet története.

Kogutovicz: Magyar történelmi atlasz.

Greguss-Berecz: Természettan.

Paszlavszky: Növénytan.

Horti-Szuppán: Algebra és geometria.

Hoppe-Sztankó: Énekkönyv.

Vajda-Schuster: Német irod. olvasókönyv. II.

Theisz: Cours supérieur.

Statisztikai kimutatás.

A tanulók számának alakulása az iskolai év folyamán:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
	osztály						
1. Beiratkozott:							
Nyilvános tanuló	10	12	8	14	18	9	71
Magántanuló	—	—	—	—	1	—	1
Összesen	10	12	8	14	19	9	72
2. A nyilvános tanulók közül:							
Az iskolai év elején elmaradt	—	—	—	—	1	—	1
Az iskolai évfolyamán kimaradt	—	—	—	—	1	—	1
Az osztályvizsgálatról elmaradt	—	—	—	—	—	1	1
Június hóban osztályvizsgálatoztett	10	12	8	14	16	8	68
A beírt magántanulók közül osztályvizsgálatot tett	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	10	12	8	14	18	9	71
3. A nyilvános és magántanulók megoszlása szerint:							
1895. évben született	—	—	—	—	1	1	2
1896. " "	—	—	—	—	2	2	4
1897. " "	—	—	—	2	2	5	9
1898. " "	—	—	—	4	12	1	17
1899. " "	—	—	4	8	2	—	14
1900. " "	—	2	4	—	—	—	6
1901. " "	2	9	—	—	—	—	11
1902. " "	6	1	—	—	—	—	7
1903. " "	2	—	—	—	—	—	2
Összesen	10	12	8	14	19	9	72

**Az osztályvizsgálatot tett nyilvános- és magán-
tanulók megoszlása :**

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
	osztály						
4. Honosság szerint:							
Magyar honos volt {magyarországi	10	12	8	14	16	7	67
{horvátországi	—	—	—	—	—	1	1
Összesen	10	12	8	14	16	8	68
5. Szüleik állandó lakóhelye szerint:							
Budapest székesfőváros . . .	8	8	4	6	4	2	32
Pest vármegye	—	1	1	2	4	2	10
Hódmezővásárhely	—	—	—	—	—	1	1
Székesfehérvár	—	—	—	—	1	—	1
Abauj-Torna vármegye . . .	—	—	—	1	—	—	1
Alsófehér vármegye	—	—	—	—	1	—	1
Bács-Bodrog „	—	—	—	—	—	1	1
Bihar „	—	1	1	—	—	—	2
Fehér „	—	—	—	1	—	—	1
Hunyad „	—	—	—	1	—	—	1
Krassószörény „	—	1	—	—	—	—	1
Szabolcs „	—	—	—	—	—	1	1
Szatmár „	—	1	—	1	1	—	3
Szerém „	—	—	—	—	—	1	1
Szilágy „	1	—	—	1	3	—	5
Tolna „	—	—	—	—	1	—	1
Tordaaranyos „	—	—	1	1	—	—	2
Udvarhely „	—	—	—	—	1	—	1
Zemplén „	1	—	1	—	—	—	2
Összesen	10	12	8	14	16	8	68
6. Szülők foglalkozása szerint:							
Nagybirtokos, nagybérlo . .	1	1	3	6	5	4	20
Értelmiségi (m.hiv., orvos,ügvy.stb.)	8	7	4	5	7	4	35
Katonatiszt	1	2	1	2	3	—	9
Nagyiparos	—	1	—	1	—	—	2
Gazdasági tisztviselő	—	—	—	—	1	—	1
Nagykereskedő	—	1	—	—	—	—	1
Összesen	10	12	8	14	16	8	68

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
	osztály						
7. A nyilvános tanulók közül:							
Magaviseletből ¹ osztályzatot	9	10	7	14	15	8	63
² kapott	1	2	1	—	1	—	5
Egy órát sem mulasztott	1	—	—	—	—	—	1
Igazoltan mulasztott	9	12	8	14	16	8	67
Igazolatlanul mulasztott	—	—	—	—	—	—	—
Az igazolt órák száma	1503	1721	549	912	1052	1035	6772
8. Általános osztályzat szerint :							
Minden tárgyból kitünő osztályzatot kapott	2	1	—	5	4	3	15
Általános kitünő osztályzatot kapott	—	—	1	3	—	—	4
Általános jeles osztályzatot kapott	5	4	5	1	8	2	25
Általános jó osztályzatot kapott	3	6	2	3	3	3	20
Általános elégséges osztályzatot kapott	—	1	—	2	1	—	4
Elégtelen osztályzatot kapott egy tantárgyból	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	10	12	8	14	16	8	68
9. Mint fakultatív tárgyat, az angol nyelvet, tanulta	1	3	4	6	11	3	28

Az 40925/1901. sz. rendelettel kibocsátott tantervet az 1910—1911. iskolaévtől kezdve a nagymélt. vallás- és közokt. miniszter úr oda módosította, hogy a szabadkézi rajz-, női kézimunka, ének- és testgyakorlat is a felsőbb leányiskola valamennyi osztályának kötelező tárgyai. Minden rendes tanuló köteles tehát ezeket tanulni s csupán azt engedte meg, hogy az iskolák igazgatóságai orvosilag igazolt jelentősebb testi fogyatkozások miatt egyeseket e tárgyak valamelyikétől felmenthessenek. Kérjük a t. szülőket, hogy alapos ok nélkül gyermekeiket a kézimunka alól fel ne mentessék; önmagának árt az, aki a háztartás keretében szükséges aprólékos dolgokat elvégezni nem tudja s a legcsekélyebb munka elvégzésében is segítségre szorul.

A tanulás eredménye az 1912—13. iskolai évben:

Tantárgyak	I. oszt. 10					II. oszt. 12					III. oszt. 8					IV. oszt. 14					V. oszt. 16					VI. oszt. 8									
	v i z s g á l a t o t t e t t t a n u l ó j a k ö z ü l																																		
	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve					
Vallástan	7	2	1	—	—	—	11	1	—	—	—	—	6	2	—	—	—	—	12	2	—	—	—	—	14	2	—	—	—	—	6	2	—	—	—
Magyar nyelv	3	4	3	—	—	—	4	5	2	1	—	—	2	4	1	1	—	—	8	2	2	2	—	—	7	4	5	—	—	—	3	3	2	—	—
Német nyelv	3	6	1	—	—	—	2	7	3	—	—	—	2	6	—	—	—	—	8	2	4	—	—	—	7	7	1	1	—	—	3	3	2	—	—
Francia nyelv	3	4	3	—	—	—	3	5	4	—	—	—	3	4	1	—	—	—	7	2	3	2	—	—	7	6	3	—	—	—	4	1	3	—	—
Angol nyelv	—	1	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	4	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	5	5	1	—	—	—	2	1	—	—	—
Történelem	—	—	—	—	—	—	3	4	5	—	—	—	5	1	2	—	—	—	8	4	1	1	—	—	8	6	2	—	—	—	4	2	2	—	—
Földrajz	6	3	—	1	—	—	4	7	1	—	—	—	5	2	1	—	—	—	9	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Számтан, mértan	5	4	1	—	—	—	4	5	2	1	—	—	3	3	2	—	—	—	9	1	4	—	—	—	8	6	—	1	—	—	5	1	2	—	—
Vegyten, ásványtan	—	—	—	—	—	—	2	8	2	—	—	—	4	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Természetrájs	6	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	3	—	—	—	4	—	4	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	2	1	—	—	5	2	1	—	—
Háztartástan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Neveléstan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	—	—	
Szépírás	5	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rajz	3	5	2	—	—	—	4	4	3	1	—	—	1	3	4	—	—	—	6	4	2	—	—	2	8	4	—	1	—	3	3	3	1	—	1
Ének	8	1	—	—	—	1	11	1	—	—	—	—	7	1	—	—	—	—	9	4	1	—	—	—	11	4	—	—	1	8	—	—	—	—	
Zongora	—	1	—	2	—	—	1	5	2	—	—	—	1	2	2	—	—	—	4	4	2	—	—	—	8	2	3	—	—	—	3	1	2	—	—
Kézimunka	7	1	—	—	—	2	8	2	2	—	—	—	7	1	—	—	—	—	11	1	—	—	—	2	10	1	—	—	5	7	1	—	—	—	
Testgyakorlat	5	2	1	—	—	2	8	3	—	—	—	1	6	2	—	—	—	—	8	5	1	—	—	—	12	2	—	—	2	5	—	—	—	3	
Írásb. dolg. külső alakja	6	2	2	—	—	—	4	5	3	—	—	—	4	4	—	—	—	—	10	4	—	—	—	—	13	3	—	—	—	5	3	—	—	—	

A szülői ház és az iskola.

A tanítás és nevelés egyesítése az internátus kötelessége; az ez irányban való működés azonban céltudatos s eredményes csak akkor lehet, ha a tanítónak s nevelőnek — a gyermek érdekét tartva szem előtt — a szülő segítségére siet, egyik a másikat ki-egészíti, támogatja, a megkezdett munkát a tanító ott folytatja, ahol a szülő elhagyta, s a szülő betetőzi azt a munkát, amit a tanító éveken át öntudatosan s célirányosan alapozott és épített.

Az egyéni nevelés és sikeres tanítás két elengedhetetlen feltétele, hogy először a gyermek lelki tulajdonságai, képességei, gyarlóságai és hibái felől a tanári kart az átadáskor tájékoztassák, másodsor, hogy viszont a szülő a tanári karnak a megfigyelés és megismerés alapján a gyermekről alkotott elfogulatlan véleményét szívesen és érzékenykedés nélkül vegye. Szomorúan tapasztaljuk azonban, hogy éppen a legintelligensebb szülők s a legszeretőbb anyák igen sok esetben a szülői rajongástól vezéreltetve, határozottan megnehezítik munkánkat, szinte lehetetlenné teszik, hogy gyermekükkel azt az eredményt érjük el, amit lelkiismeretes működésünkkel — a gyermek jövő boldogságát tűzvén ki célul — elérhetnénk.

Igen sok szülő takarja, elhallgatja előttünk gyermeke apró hibáit, gyarlóságait, miket pedig előre ismerve, könnyen lenyeshetnénk, csiszolhatnánk. Tény, hogy idővel felfedezzük azokat mi is, de a gyermek szenved meg a félreismerést, amit a szülő nyílt felvilágosítása megakadályozhatott volna.

A legkomolyabban elítélendő a szülőktől ismételten — és sajnos sok esetben a növendék jelenlétében — hangoztatott ama kijelentése: „Gyermeünkéből tudóst nevelni nem kívánunk, a tanítás mellékes, a nevelés a fő“. Ne felejtsek el az igen tisztelt szülők, hogy a mai társadalom rendkívül sok igényt formál a növel szemben, gyermekük a társadalomban szerepelni, vezetni lesz

hivatva s az élet ezernyi változatosságaiban helyt állni csak úgy lesz képes, ha az iskola sok ismerettel gazdagította s ha a nevelő-intézet a fogékony leánylelket felruházta a legnemesebb erényekkel.

Ne gátolja meg egy szülő sem gyermekét munkájának pontos teljesítésében azáltal, hogy a tanévnek szorgalomra szánt idejében őt szórakozás céljából otthon tartja. A növendék az elmulasztottakat pótolni kénytelen — talán egészsége kockáztatásával is, — társait az előrehaladásban akadályozza s ami a fő, akárhányszor a mulasztásnak nem igazi okát jelenti be s így maga a szerető anya kényszeríti a gyermekét az igazság elpalástolására. Vét őnmaga s gyermeke ellen az, ki minden szeszélyét vakon teljesíti.

Az egyöntetű nevelési eljárás érdekében szívesen fogadja a tanári kar minden tagja a kitűzött órában a szülőket, mikor is mindennemű felvilágosítással szívesen szolgál.

Igazgatónő fogad mindennap 12—1-ig és péntek d. u. 4—6-ig.

Értesítés az 1913—14. iskolai évre.

1. Szeptember 1. délután lesz a tanári testület alakuló gyűlése.
2. Szept. 3. és 4-én délelőtt 9—12-ig és délután 4—6-ig lesz a bejáró és félbennlakó növendékek beiratása az igazgatói irodában I., Attila-utca 101. szám alatt.

2. Szept. 5-én d. e. 9—12. jelentkeznek az új bennlakók. Akik polg. iskolából vétetnek fel, másnap, 6-án d. e. 10 órakor felvételi vizsgát tesznek.

4. Azon növendékek, kik már eddig is bennlakók voltak, 6-án délután 4—6-ig és 7-én 9—12-ig tartoznak az intézetben jelentkezni.

5. Szeptember 8-án lesz a tanév ünnepélyes megnyitása.

A felvétel feltételei:

a) Az I. osztályba oly 10 éves leányok vétetnek fel, kik az elemi iskola IV. osztályát sikerrel elvégezték. Kik erről nyilvános tanintézetből bizonyítványt nem mutathatnak fel, azok felvételi vizsgálatot tesznek.

b) A *polgári leányiskolát* végzett tanulóknak a *felsőbb leányiskola* következő tananyagából kell felvételi vizsgálatot tenniök:

1. Akik a polg. leányisk. I. osztályát végezték és a feis. leányisk. II. osztályába óhajtanak lépni, azoknak különbözeti vizsgálatot kell tenniök: a *természettrajzból*.

2. Akik a polg. leányisk. II. osztályából a felsőbb leányisk. III. osztályába lépnek, vizsgálatot tesznek: a *magyar nemzet történetéből, ásványtanból, francia nyelvből*.

3. Akik a polg. leányisk. III. osztályát végezték s a fels. leányisk. IV. osztályába óhajtanak lépni, vizsgálatot tesznek: az *ókor történetéből, fizikai földrajzból, francia nyelvből*.

4. Akik a polg. leányisk. IV. osztályát végezték, azoknak csak francia nyelvből kell vizsgát tenni. Akik érvényes felsőbb leányiskolai bizonyítványt mutatnak fel, felvételi vizsgálat nélkül léphet-

nek a II—VI. osztályba. A beiratásnál minden új növendék *születési, oltási és iskolai bizonyítványt* mutat be.

c) A felvételi vizsgálat, ha a kitűzött időben történik, díjtalan; a felvételi időn túl osztályonként 30 korona.

Magánvizsgálatért a folyamodványok karácsonyig nyújtandók be, de vizsgálatok csak a tantestület által kitűzött időben tehetők. Magánvizsgálatért 100 korona vizsgálati díj, 6 korona országos nyugdíjintézeti járulék és 10 korona beiratási díj fizetendő; összevont vizsgálatnál 150 korona vizsgálati díj, 6 korona nyugdíjintézeti járulék és 10 korona beiratási díj fizetendő.

Budapest, 1913 június hó.

Az igazgatóság.

TARTALOM.

1. <i>Önismeret. Türelem.</i> Irta: Dr. Pruzsinszky Pál	3. l.
2. Hat nap a Tátrában. Irta: br. Győrffy Márta V. o. növ.	15. „
3. Az 1912—13. iskolai év története	21. „
4. Tanító és nevelőtestület. Tárgybeosztás	28. „
5. A végzett tananyag kimutatása	31. „
6. Szertárak. Könyvtárak	46. „
7. Az intézetről és a vele kapcsolatos internátusról általában	49. „
8. A növendékek névsora az 1912—13. iskolai évben	55. „
9. Az 1913—14. iskolai évben használandó tankönyvek jegyzéke	58. „
10. Statisztikai kimutatás	60. „
11. A szülői ház és az iskola	64. „
12. Értesítés az 1913—14. iskolai évre	66. „
